အခြေခံဉာဏ်(၂၂)ပါး

နှင့်

အနတ္တအမြင်

ဒေါက်တာစိုးလွင်(မန္တလေး)

၁

" နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ "

ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရှိသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါး
နှင့်
အနတ္တအမြင်

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

'ဝိသုဒ္ဓိမဂ်'
ဓမ္မလမ်း ဝိပဿနာသင်တန်းအတွက်
ကောက်နုတ်ပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။

" အမှာစကား "

အခြေခံဉာဏ်နှစ်ပါးနှင့်အနတ္တအမြင်စာအုပ်သည် ဗုဒ္ဓ၏ဝိပဿနာ ရှုပွားပုံကို ရှုဒေါင့်အစုံမှ သာမန်လူအများ နားလည်အောင် ကျင့်သုံးပုံ ကျင့်သုံးနည်းကို တင်ပြထားတာတွေ့ရပါသည်။ လက်တွေ့နှင့်ဒေသနာ ပေါင်းစပ်တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ချို့အပိုင်းများ၌ မရင့်ကျက်သေး သူများအတွက် ရေးသားထားချက်များကို ရင့်ကျက်ပြီးသူများက အတွင်း နှိုက်ယူရမည့် အချက်များပါရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဥပမာ ဥပါဒါနပစ္စယာကမ္မဘဝ ရှင်းချက်အခန်းမှာ ကံချုပ်လိုလျှင် ဥပါဒါန်ကို ပယ်ရပေမည်ဟု ရေးသားထားမှုသည် ဥပါဒါန်ကိုဖြစ်စေသော တဏှာကို ပယ်ရမည်အထိ ယူရပေမည်။ သို့သော် တဏှာ၏သဘောသည် သိမ်မွေ့ သောကြောင့် စာပေနှင့်အလှမ်းဝေးသော သာမန်လူအများ နားလည် သဘောပေါက်နိုင်သည့် လက်တွေ့ဘဝနှင့်စပ်ဟတ်သော စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကို စာရေးသူအနေဖြင့် ဖော်ပြလိုခြင်းဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ ထို့အတူ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့တွင်လည်း ဥပါဒါန်ကို သတိပြုမိအောင် တင်ပြထားပုံ တို့မှာလည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာနှင့် လက်တွေ့ဘဝတို့ကို ဆက်စပ်နိုင်အောင် ကြိုးစားတင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် လက်တွေ့နှင့် ဒေသနာပေါင်းစပ် ထားသော ဓမ္မစာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။

ဦးဇောတိက
ဓမ္မာစရိယ၊ အမ်အေ (သီရိလင်္ကာ)
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဘိဓမ္မာတက္ကသိုလ်
ကထိက
(ရန်ကင်းတောင်ဆရာတော်)

" အခြေခံဉာဏ် (၂)ပါး နှင့် အနတ္တအမြင် "

တရားစတင်အားထုတ်သူသည် အခြေခံဉာဏ် (၂)ပါးဖြစ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ကို ပထမဆုံး ထူထောင်ရပေမည်။ နာမရူပသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ ပရိစ္ဆေဒသည် ပိုင်းခြားခြင်းဖြစ်ပြီး ဉာဏ်သည် သိခြင်းဖြစ်သည်။ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ပစ္စယသည် အကြောင်းဖြစ်၍ ပရိဂ္ဂဟသည် သိမ်းဆည်းခြင်းဖြစ်သည်။ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သောဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းဉာဏ် (၂)ပါးတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အနတ္တဖြစ်သောကြောင့် အတ္တအမြင်နှင့် လုံးဝ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ပါသည်။ အနတ္တသည် ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူမှသာ သိခွင့်ရသောတရားဖြစ်သည်။ မိမိသဘောဖြင့် မသိနိုင်ပါ။ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း ဆရာ၏ညွှန်ပြမှုဖြင့်သာ နားလည်သဘောပေါက်ပြီးမှ ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ပြု သိမြင်နိုင်ရန် ပွားများ အားထုတ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် အနတ္တအမြင်ကို အရင်ဆုံး သဘောပေါက် နားလည်အောင် သင်ယူလေ့လာ နှလုံးသွင်းပါက ဝိပဿနာအားထုတ်ရာတွင် များစွာ အထောက်အပံ့ကောင်းများရပေမည်။ သို့မဟုတ်ပါက တရားအားထုတ်တာလည်း ငါဖြစ်၍ သိခွင့်ရသောတရားတို့ကိုလည်း ငါ့ဥစ္စာအဖြစ် စွဲယူသိမ်းပိုက်နေပေမည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ၏အခြေခံဉာဏ် (၂)ပါးနှင့် အနတ္တအမြင်ကို ကောင်းစွာသိမြင်သောသူသည် အားကောင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆင့်ဆင့်မြင့်တက်ကာ မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြပေမည်။

ဒေါက်တာ စိုးလွင် (မန္တလေး)

ဒေါက်တာ စိုးလွင် (မန္တလေး)

- ၁၉၅၈ ခုနှစ် ဇွန်လ (၃) ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် မန္တလေးမြို့၌ အဖ ဦးသန်းအောင် အမိ ဒေါ်ဝင်းမေတို့မှ မွေးဖွားသည်။

- ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ဆယ်တန်းစာမေးပွဲကို မန္တလေးမြို့ အမှတ် (၉) အထက (ယခင် စိန့်ပီတာ)မှ အောင်မြင်သည်။

- ၁၉၇၆-၈၂ စာသင်နှစ်တွင် ဆေးတက္ကသိုလ် (မန္တလေး) ၌ တတ်ရောက်သင်ကြား၍ ဆရာဝန်ဘွဲ့ (M.B,B.S)ကို ရရှိသည်။ ပြင်ပဆေးခန်းဖွင့်၍ ဆေးကုသခြင်းကို လုပ်ကိုင်သည်။

- ၁၉၈၉-၉၀ ခုနှစ်တို့တွင် မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သော နန်းရှေ့ မန္တလေး ဇီဝိတ သံဃဆေးရုံ၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

- ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် မရွှေရည်လှနှင့် အိမ်ထောင်ပြု၍ ထူးရည်လွင် သမီးတစ်ဦးရှိပြီး ယခုအခါ မန္တလေးမြို့ (၁၉)လမ်း နန်းရှေ့ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တွင် မိသားစုနှင့် အတူနေထိုင်သည်။

- ၁၉၉၀-၉၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ဓမ္မစာပေများကို လေ့လာ ဖတ်ရှု ခဲ့သည်။ မင်းကွန်းဆရာတော်ကြီး၊ စွန်းလွန်းဆရာတော်ကြီး၊ ဝေဘူဆရာတော်ကြီး၊ မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီး၊ မဟာစည်ဆရာတော်ကြီး၊ တောင်မြို့ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကြီး၊ ပခုက္ကူဆရာတော်ကြီး (အနိစ္စဆရာတော်)၊ ဖားအောက်တောရ ဆရာတော်ကြီးတို့၏တရားဓမ္မများကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လယ်တီဆရာတော်ကြီး၏ ဒီပနီပေါင်းချုပ်နှင့် ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခဲ့သော ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ပိဋကတ်သုံးပုံ ပါဠိတော် (မြန်မာပြန်) တို့ကို ဆက်လက် ဖတ်ရှု လေ့လာလျှက်ရှိသည်။

- ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် စာဓမ္မအမြင်မှ ခန္ဓာဓမ္မအမြင်ရောက်အောင် လက်တွေ့ ဝိပဿနာတရား အလုပ်ကို စတင်၍ နှလုံးသွင်းအားထုတ်သည်။

- ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးနှင့် ရန်ကုန်မြို့တို့၌ သူငယ်ချင်းများကို ဝိပဿနာနှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံ သဘောတရားများကို စတင် ဆွေးနွေး ပြောကြားသည်။

- ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် မန္တလေး ဆေးတက္ကသိုလ် (၇၆-၈၂) စာသင် နှစ်၏ (၁၀) ကြိမ်မြောက် အာစရိယ ပူဇော်ပွဲ၌ (ဓမ္မလမ်းကို လျှောက်ကြမယ်) ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဓမ္မစာစုကို စတင်ရေးသား၍ ဆရာ ဆရာမတို့ကို ဓမ္မနှင့် ပူဇော်ကန်တော့ရင်း သူငယ်ချင်း တို့ကိုလည်း ဓမ္မလမ်းပေါ် ရောက်အောင် ခေါ်ဆောင်ခဲ့သည်။

- ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးနှင့် ရန်ကုန်မြို့တို့၌ ဝိပဿနာသင်တန်း အတွက် မဇ္ဈိမလမ်းကို လျှောက်ကြမယ်၊ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ဝိပဿနာ၊ ပိဋကတ် မှတ်စု၊ ဓမ္မကောက်နုတ်ချက်စာစုများ၊ ဝိပဿနာ 'ဝလုံးတန်း'၊ ဝိပဿနာ အခြေခံနှင့် အလုပ်ပေးတရား၊ အခြေခံ ဉာဏ်နှစ်ပါးနှင့် အနတ္တအမြင်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ သိပုံပယ်ပုံ၊ လက်တွေ့လျှောက်လှမ်းဓမ္မလမ်း စသည်တို့ကို (ဓမ္မလမ်းစာစဉ်များ)အဖြစ် ရေးသားခဲ့သည်။

မာတိကာ

၁။ ဥပဝါဏသုတ် (ပိဋကတ် - မြန်မာပြန်) ၁၀
၂။ သစ္စာလေးပါး မြတ်တရား ၁၂
၃။ ဥပါဒါန ပစ္စယာ ကမ္မဘဝ ၁၃
၄။ ကိုင်လည်းမထားရ၊ လွှတ်လည်းမထားရ ၁၄
၅။ မနောကံနှင့်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၁၅
၆။ အနတ္တမှုပြောင်းပါ ၁၅
၇။ အဝိဇ္ဇာ အဖုံး(၄)ဖုံး ဖွင့်ခြင်း ၁၆
၈။ အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါး ၁၈
၉။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ၁၉
၁၀။ ပညတ်နှင့်ပရမတ် ၂၀
၁၁။ အထည်ခန္ဓာနှင့် သဘောခန္ဓာ ၂၂
၁၂။ သဘောခန္ဓာနှင့် အနိစ္စသဘာဝ ၂၃
၁၃။ အရှုခံ ခန္ဓာ၏ သဘာဝ ၂၄
၁၄။ ရုပ်နာမ်ပရမတ်နှင့် လက္ခဏာ ၂၅
၁၅။ ရုပ်၏သဘာဝလက္ခဏာနှင့် ဉာဏ်၏အာရုံ ၂၇
၁၆။ ရုပ်၏သဘော ၂၉
၁၇။ အထည်ရုပ်နှင့် သဘောရုပ် ၃၀
၁၈။ ပရမတ်ရုပ်နှင့် လက္ခဏာ ၃၀
၁၉။ ပထဝီဓာတ်နှင့် အာပေါဓာတ် ၃၁
၂၀။ တေဇောဓာတ်နှင့် ဝါယောဓာတ် ၃၂
၂၁။ ရေနှင့်ရေခဲဥပမာ ၃၃
၂၂။ မျက်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင် ၃၃
၂၃။ ခန္ဓာဉာဏ်ရောက်ရုပ် ၃၃

၂၄။ ရုပ်နှင့် ရုပ်၏တည်ရာ ၃၄
၂၅။ အရောင်အဆင်းနှင့် ပထဝီဓာတ် ၃၄
၂၆။ အသံနှင့် ပထဝီ ၃၅
၂၇။ အနံ့နဲ့ ပထဝီဓာတ် ၃၅
၂၈။ အရသာနဲ့ ပထဝီဓာတ် ၃၅
၂၉။ အထိနဲ့ ပထဝီဓာတ် ၃၆
၃၀။ အာပေါဓာတ် ၃၆
၃၁။ ဝါယောဓာတ် ၃၆
၃၂။ တေဇောဓာတ် ၃၆
၃၃။ နာမ်၏သဘာဝလက္ခဏာနှင့် ဉာဏ်၏အာရုံ ၃၇
၃၄။ နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံ ၃၈
၃၅။ နာမ်တရား(၆)မျိုး ၃၉
၃၆။ နာမ်တရား ထင်ရှားအောင်ရှုနည်း ၃၉
၃၇။ သညက္ခန္ဓာ ၄၁
၃၈။ အနိစ္စသညာနှင့်အနတ္တသညာ ၄၂
၃၉။ ဒုက္ခသညာ ၄၃
၄၀။ သညာနှင့် နယ်(၃)နယ် ၄၃
၄၁။ စေတနာနှင့် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ၄၄
၄၂။ လူနှင့် စေတနာ ဥပမာ ၄၅
၄၃။ ကမ္မသတ္တိ(သို့မဟုတ်) ကံသတ္တိ ၄၆
၄၄။ သညာနှင့် သင်္ခါရ ၄၇
၄၅။ ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးနှင့် ငါ ၄၈
\- ၄၆။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ၅၀
၄၇။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားများ ၅၁

၄၈။ ထိမှ သိတယ် ၅၅
၄၉။ သမာဓိနှင့်ပညာ ၅၆
၅၀။ လက်နှင့်စားပွဲပျောက် နာမ်ရုပ်ရောက် ၅၇
၅၁။ ဝင်္ကသုံးပါးနှင့်အခြေခံဉာဏ် (၂)ပါး ၅၉
၅၂။ ဥပါဒါန်နှင့်အကြောင်းတရား ၆၀
၅၃။ ဥပါဒါန်နှင့်အနတ္တ ၆၂
၅၄။ အတ္တနှင့်အနတ္တ ၆၃
၅၅။ မိမိသည် အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရ၏။ ၆၄
၅၆။ သမုတိ အကြောင်းအကျိုး ၆၄
၅၇။ ပရမတ် အကြောင်းအကျိုး ၆၅
၅၈။ ခန္ဓ အကြောင်းအကျိုး ၆၇
၅၉။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး ၆၈
၆၀။ အနတ္တဝေဖန်စီစစ်ပုံ ၇၀
၆၁။ အနတ္တထင်မြင်ခြင်း၏အကျိုး ၇၁
၆၂။ အနတ္တဝိဘာဝနာနိဿယ ၇၁
၆၃။ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စိစစ်ပြဆိုချက် ၇၂
၆၄။ အတ္တ (သို့မဟုတ်) ကိုယ် ၇၂
၆၅။ အနတ္တ ၇၃
၆၆။ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ နှင့် အနတ္တ ၇၄
၆၇။ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ နှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ၇၅
၆၈။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ် ၇၅
၆၉။ ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ၇၆
၇၀။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မှ မြင်အောင်ရှု ၇၆
၇၁။ သောမနဿဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ၇၆

၇၂။ ဟုတ်မှန်သောပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အသိ ၇၇
၇၃။ စေတနာ နှင့် အနတ္တ ၇၇
၇၄။ အစွန်း (၂)ပါးမှ လွတ်ခြင်း ၈၀
၇၅။ ချမ်းသာသုခ ၈၁
၇၆။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒ ၈၂
၇၇။ အနတ္တရောင်ခြည်တော် ၈၂

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် **သစ္စေတနိယဝဂ်**

ဥပဝါဏသုတ်

ထိုအခါ အသျှင်ဥပဝါဏသည် အသျှင်သာရိပုတြာထံသို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ နှုတ်ဆက်ပြောဆို၍ တစ်ခုသောနေရာ၌ ထိုင်လျက် အသျှင်သာရိပုတြာအား ဤစကားကို လျှောက်၏ -

"ငါ့သျှင် သာရိပုတြာ အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ'ဖြင့် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြုပါသလောဟု လျှောက်၏၊ ငါ့သျှင် ဤသို့ အဆုံးကို ပြုခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်။

ငါ့သျှင် အကျင့် 'စရဏ' ဖြင့် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြုပါသလောဟု (လျှောက်၏)။ ငါ့သျှင် ဤသို့ အဆုံးကို ပြုခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်။

ငါ့သျှင် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ' အကျင့် 'စရဏ' ဖြင့် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြုပါသလောဟု (လျှောက်၏)။ ငါ့သျှင် ဤသို့အဆုံးကို ပြုခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်။

ငါ့သျှင် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ' အကျင့် 'စရဏ'ကို ဖယ်ထား၍ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြုပါသလောဟု (လျှောက်၏)။ ငါ့သျှင် ဤသို့ အဆုံးကို ပြုခြင်းသည် မဖြစ်နိုင် ဟု (သင်) ဆိုဘိ၏။

'ငါ့သျှင် သာရိပုတြာ ဤသို့ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို မပြုနိုင်" ဟု (သင်)ဆိုဘိ၏။ ငါ့သျှင် အဘယ်သို့လျှင် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြုပါ

သနည်းဟု လျှောက်၏။

ငါ့သျှင် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ'ဖြင့် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို အကယ်၍ ပြုသည်ဖြစ်အံ့၊ စွဲလမ်းခြင်း ဖြစ်လျက်သာလျှင် ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုသည် ဖြစ်ရာ၏၊

ငါ့သျှင် အကျင့် 'စရဏ'ဖြင့် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို အကယ်၍ ပြုသည် ဖြစ်အံ့၊ (စွဲလမ်းခြင်း) ဖြစ်လျက်သာလျှင် ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုသည် ဖြစ်ရာ၏၊

ငါ့သျှင် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ' အကျင့် 'စရဏ'ဖြင့် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို အကယ်၍ ပြုသည်ဖြစ်အံ့၊ (စွဲလမ်းခြင်း) ဖြစ်လျက်သာလျှင် ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုသည် ဖြစ်ရာ၏၊

ငါ့သျှင် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ' အကျင့် 'စရဏ'ကို ဖယ်ထား၍ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို အကယ်၍ ပြုသည်ဖြစ်အံ့၊ ပုထုဇဉ်သည် ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုသည်ဖြစ်ရာ၏။ ထိုစကားမှန်၏၊ ငါ့သျှင် ပုထုဇဉ်သည် အသိဉာဏ် 'ဝိဇ္ဇာ' အကျင့် 'စရဏ'မှ ကင်း၏။

ငါ့သျှင် အကျင့် 'စရဏ'မှ ချို့တဲ့သောသူသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိ မမြင်။ အကျင့် 'စရဏ'နှင့် ပြည့်စုံသူသည်သာ (ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ) သိ၏၊ မြင်၏၊ (ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ) သိသည် မြင်သည် ဖြစ်၍ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏) အဆုံးကို ပြု၏ဟု (မိန့်ဆို၏)။

အထက်ပါ ဥပဝါဏသုတ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ကောက်ယူရာတွင် ဆရာ ဦးရွှေအောင် ဖွင့်ဆိုသည်မှာ အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ ခရီးစဉ် စာအုပ်တွင် အတ္တဝါဒပါဒါန်တန်းလန်းပါဝင်သော ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏသည် (ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ) မသိမမြင်နိုင်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် မပြုနိုင်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

"သစ္စာလေးပါး မြတ်တရား"

ဝိပဿနာ ဘာကြောင့် အားထုတ်ရသလဲဟု အမေးခံရပါက ချက်ခြင်း အဖြေပေးရန် ခက်ခဲတတ်ပါသည်။ သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို သိမြင်ရန် အတွက်ဖြစ်ပါသည်။ သစ္စာသိရင် သစ္စာ(၄)ပါး အပေါ်မှာ ဖုံးနေတဲ့ မသိမှု အဝိဇ္ဇာတွေကို ပယ်နိုင်ပါတယ်။

၁။ ဒုက္ခသစ္စာ အပေါ်မှာ ဖုံးနေတဲ့ မသိမှုအဝိဇ္ဇာ

၂။ သမုဒယသစ္စာ အပေါ်မှာ ဖုံးနေတဲ့ မသိမှုအဝိဇ္ဇာ

၃။ နိရောဓသစ္စာ အပေါ်မှာ ဖုံးနေတဲ့ မသိမှုအဝိဇ္ဇာ

၄။ မဂ္ဂသစ္စာ အပေါ်မှာ ဖုံးနေတဲ့ မသိမှုအဝိဇ္ဇာ

သစ္စာလေးပါးသိလျှင် ဘာအကျိုးရသလဲဟု ဆက်မေးပါက ဆင်းရဲအမှန်ဖြစ်သော ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်မှု (ဝိမုတ္တိရသ) ချမ်းသာစစ် ချမ်းသာမှန်ကို ရရှိပါတယ်။

လွတ်မြောက်မှုချမ်းသာဆိုတာဘာလဲ။

ဉပမာ - သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ငါးပါးသီလကို လွန်ကျူးရန် မနောကံတောင် မဖြစ်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့် ငါးပါးသီလကို မိမိကိုယ်တိုင်

ပါဝင် စောင့်ထိန်းနေရမှုမှ လွတ်မြောက်ပြီး ဓမ္မသဘောအားဖြင့် စောင့်ထိန်းခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော် အရ အတ္တာဒိဋ္ဌိနှင့်စွဲနေသော ဥပါဒါန် (ဒိဋ္ဌုပါဒါန်) ချုပ်ငြိမ်းမှုကြောင့် ငါးပါး သီလနှင့်ဆိုင်သော ဒုစရိုက်အမှု ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ အမှုများ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုထားသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာကိလေသာ တို့ကို ပယ်ထားပြီး ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် သီလကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့် စောင့်ထိန်းရခြင်းမဟုတ်ပဲ၊ သတိပညာဖြင့် ဓမ္မကစောင့်ထိန်း ခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုဖြင့် ပါဝင်စောင့်ထိန်းနေရမှုမှ လွတ်မြောက်လေသည်။ မိမိကိုယ်တိုင်ပါဝင်ပတ်သက်နေမှု (involve) မဖြစ်တော့ပဲ ဓမ္မဖြင့် (လွတ်မြောက်မှု)ချမ်းသာကိုရခြင်းဖြစ်လေသည်။

“ဥပါဒါန ပစ္စယာ ကမ္မဘဝ”

ဥပါဒါန်ကြောင့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံများဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ကံကို အရကောက်ပါက (စေတနာ)ရပါသည်။ စေတနာ၏ စေ့ဆော်တိုက် တွန်းမှုသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် အားထုတ်မှု (သင်္ခါရ)ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုကြောင့် လက်တွေ့ဘဝတွင် စေတနာအပေါ်ကို ဥပါဒါန်ကပ်နေသောကြောင့် ငါလုပ်တယ်၊ ငါပြောတယ်၊ ငါတွေးတယ်လို့ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းပြီး ယူဆထင်မြင်နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါ ငါဆိုသော အယူမှားနောက်မှ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟစသော ကိလေသာတို့ပါဝင် လာတော့သည်။ ဥပါဒါန်ချုပ်ပါက ဥပါဒါန်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ချုပ်ပြီး ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဝါစာ (မှန်စွာပြောခြင်း)၊ သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်စွာလုပ်ခြင်း)၊ သမ္မာအာဇီဝ (မှန်စွာ

အသက်မွေးခြင်း)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ထို့ကြောင့် မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာ၊ တွေးရာတို့တွင် ဥပါဒါန်ကို သတိပြုရပေမည်။

ဥပမာ - ဘောလုံးပွဲ ဥပါဒါန်ကပ်သူက ဘောလုံးပွဲအကြောင်း ပြောသည်။ ရုပ်ရှင် ဥပါဒါန်ကပ်သူက ရုပ်ရှင်အကြောင်း ပြောပါသည်။ အစားအသောက် စားရာတွင်လည်း ကိုယ်ကြိုက်ရာ ကိုယ်ဥပါဒါန်ကပ်ရာကိုသာ အများအားဖြင့် စားသောက်ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကံမြောက်နေရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကံကို အရကောက်လျှင် (စေတနာ)ကိုသာ ကောက်ရပါသည်။ စေတနာအပေါ်တွင် ဥပါဒါန်ကပ်နေ၍ (ကံမြောက်ခြင်း)ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံတို့သည် (အကြောင်းတရား)တို့ ညီညွတ်ပြည့်စုံပါက နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာဖြစ်သော ဇာတိ (အကျိုးတရား)ကို ပေးနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကံချုပ်လိုလျှင် ဥပါဒါန်ကို ပယ်ရပေမည်။ သို့သော် စေတနာကိုတော့ မပယ်ရပါ။ (စေတနာနှင့်ဥပါဒါန်)ကို ပိုင်းခြား သိသင့်ပေသည်။

"ကိုင်လည်းမထားရ၊ လွှတ်လည်းမထားရ"

ပစ္စည်းတစ်ခုကို ကိုင်လည်း မထားရ၊ လွှတ်လည်း မထားရပါဆိုလျှင် နဲနဲ စဉ်းစားရခက်ပါသည်။ အမှန်မှာ (ထိရုံ)သာဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ မြင်တဲ့အပေါ်မှာ အများအားဖြင့် (သတိ) လွှတ်ထားကြပါသည်။ သို့သော် နှစ်သက်စရာ အာရုံနှင့်တွေ့ပါက ထိုအာရုံအပေါ်မှာ မလွှတ်တော့ချေ။ စွဲလမ်းသွားတော့သည်။ ၎င်းသည် ဥပါဒါန်ကပ်သွားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ မြင်တဲ့အပေါ်မှာ ဥပါဒါန်ကပ်လျှင် ကပ်မှန်း သတိဖြင့် အသိလိုက်နိုင်ပါက ထိုအချိန်တွင် ဥပါဒါန်ချုပ်သောကြောင့် ကိုင်ထားခြင်းလည်း မရှိပါ။ မြင်တဲ့အပေါ်မှာ ဥပါဒါန် မကပ်ပါကလည်း မကပ်မှန်း သတိဖြင့် အသိ

လိုက်နိုင်ပါက လွှတ်ထားခြင်းလည်း မရှိပါ။ (မြင်ရုံ)သက်သက်သာတည်း။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ တဒင်္ဂချုပ်ငြိမ်းနေခြင်း ဖြစ်လေသည်။

"မနောကံနှင့်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ"

ဝိပဿနာသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာကိုပယ်ရန် ပထမအလုပ် ဖြစ်သည်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာသည် မနောကံတွင် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် မနောကံဖြစ်ပေါ်မှုကို သိနိုင်ရန် သတိထား၍ ကြည့်သင့်ပါသည်။ အများအားဖြင့် မိမိမှာ မနောကံ ဖြစ်၊ မဖြစ်ကို သေသေချာချာ မသိကြပါ။ ဥပမာ လမ်းလျှောက်သွားသောအခါ မျက်စိဖြင့် မြင်တိုင်း မနောကံ မဖြစ်ပါ။ လှသော ပန်းပွင့်ကို မြင်သောအခါမှ စိတ်ထဲတွင် လှလိုက်တာ ပါလားလို့ (မနောကံ) ဖြစ်လေသည်။ (သတိ)မရှိသောကြောင့်သာ မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာတို့တွင် မနောကံ ဖြစ်၊ မဖြစ်ကို မသိခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ မောဟထဲ ကျလေတော့သည်။ မနောကံဖြစ်၊ မဖြစ်ကို သတိထားကြည့်ပါက မြင်ရာတွင် (သတိ)စတင် ဖြစ်လာပေမည်။ ထို့အတူ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာတို့မှာလည်း သတိရှိပါက မနောကံ ဖြစ်၊ မဖြစ်ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ပေမည်။ ထိုအခါ ယခင်က မောဟ နေရာတွင် သတိဦးဆောင်သော အမောဟတရားတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာ ပေမည်။ (ဝိပဿနာတွင် ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှုသည် အဓိကကြပါသည်။)

"အနတ္တာမူပြောင်းပါ"

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဝါဒသည် အနတ္တဝါဒဖြစ်သည်။ အနတ္တ ဆိုသော မူဝါဒ (principle)ကို နားလည်ပါမှ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု (practice) မှန်ကန်ပေမည်။ ပုထုဇဉ်တို့သည် မွေးဖွားသည်မှ ယနေ့အထိ အတ္တဝါဒ၊ အတ္တအမြင်၊ အတ္တအတွေးတို့ဖြင့်သာ နေထိုင်ကျင့်သုံးခဲ့ကြ

ပါသည်။ မူဆိုသော အနတ္တ (principle)ကို မပြောင်းဘဲ အတ္တဖြင့် အကျင့် (practice)လုပ်နေသောကြောင့် တရားလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် အားထုတ်ရင်း မျောပါနေရလေသည်။ လိုရာတဖက်ကမ်းသို့ မရောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် အနတ္တနှင့်အတ္တကို ပိုင်းခြားသိမြင်ရန် အလွန် အရေးကြီး လှပေသည်။

"အဝိဇ္ဇာ အဖုံး(၄)ဖုံး ဖွင့်ခြင်း"

၁။ ဒုက္ခသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

မြင်ရာတွင်	(အဆင်း)သည် ရုပ်	-သိတာသည်နာမ်
ကြားရာတွင်	(အသံ)သည် ရုပ်	-သိတာသည်နာမ်
နံရာတွင်	(အနံ့)သည် ရုပ်	-သိတာသည်နာမ်
စားရာတွင်	(အရသာ)သည် ရုပ်	-သိတာသည်နာမ်
ထိရာတွင်	(အထိ)သည် ရုပ်	-သိတာသည်နာမ်
တွေးရာတွင်	(သဘော)သည် ရုပ်(ဝါ)နာမ်	-သိတာသည်နာမ်

ထိုသို့ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမ်ရုပ်တို့သည် ဒုက္ခသစ္စာသာ ဖြစ်ပါသည်။

၂။ သမုဒယသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် တဏှာ (ဥပါဒါန်)ကို သိမြင် ခြင်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာ အဖုံးကို ဖွင့်နိုင်လေသည်။

၃။ နိရောဓသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက် ပြုခြင်းသည် နိရောဓသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာ အဖုံးကိုဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

၄။ မဂ္ဂသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် ပညာမဂ္ဂင် ဖြစ်၏၊

သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာ ကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝသည် သီလမဂ္ဂင်ဖြစ်၏၊

သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိသည် သမာဓိမဂ္ဂင်ဖြစ်၏။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ မှန်စွာကြံစီသုံးသပ်မှ မှန်စွာမြင်ခြင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် မျက်မှန်နှင့်တူ၏။ မျက်မှန်တပ်မှ အမြင်ကြည်သကဲ့သို့ သမ္မာသင်္ကပ္ပလုပ်မှလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေါ်မှလည်း မဂ္ဂသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာ အဖုံးကို ဖွင့်နိုင်ပေမည်။

"အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါး"

ဝိပဿနာတရားကို အားထုတ်ကြသောလုပ်ငန်းတွင် အခြေခံကျ၍ မသိမဖြစ် သိကြရမည်ဖြစ်သော အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါး ရှိ၏။ ၎င်းတို့သည် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

နာမရူပသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ ပရိစ္ဆေဒသည် ပိုင်းခြားသိခြင်း ဖြစ်သည်။ နာမ်နှင့်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားသိရမည့်ဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် (ဒိဋ္ဌိ) အယူမှားကိုပယ်ရန်အတွက် အခြေခံဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ပစ္စယသည် အကြောင်းဖြစ်၍ ပရိဂ္ဂဟသည် သိမ်းဆည်းခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် (ဝိစိကိစ္ဆာ) ဆိုသော သံသယတို့ကို ပယ်ရန်အတွက် အခြေခံဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ထိုဉာဏ်(၂)ပါးသည် ဝိပဿနာ စတင်အားမထုတ်မှီ ရှေးဦးစွာသိရမည့် ပညာရပ်(၂)ခုဖြစ်ပါသည်။

နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားသိရမည့်ဉာဏ်နှင့် အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းရမည့်ဉာဏ်တို့သည် ဝိပဿနာအားထုတ်သည့် အဆင့်တိုင်းတွင် အလွန်အရေးပါ၏။ ထိုအခြေခံဉာဏ် (၂)ပါးကို မပိုင်နိုင်သည့်အတွက် ဝိပဿနာ

မဖြစ်ခြင်း၊ သမထမှ ရှန်းမထွက်နိုင်ခြင်း၊ သမထနှင့်ဝိပဿနာကိုလည်း မခွဲခြားနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်နေကြပါသည်။

"နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်"

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ခေါ် နာမ်ရုပ်ကိုပိုင်းခြားသိနိုင်ရန်အတွက် နာမ်ရုပ်ကို မမြင်နိုင်အောင် ဖုံးလွှမ်းပိတ်ဆို့ထားသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို ဖယ်ရပေမည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာသည် သိမ်မွေ့၍ ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှား၏။ ထိုကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို သိမြင်အောင်အားထုတ်ရာတွင် ထင်ရှားသော ဥပါဒါန်နှင့်စတင် နှလုံးသွင်းလျှင် အဆင်ပြေတတ်ပါသည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး တို့၌ မြင်ရာတွင် ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးလို့ မသိတာက အဝိဇ္ဇာ၊ မြင်လို့ နှစ်သက်တာက တဏှာ၊ စွဲလမ်းတာက ဥပါဒါန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် မြင်မှုကိစ္စတွင် အဆင်း ရူပါရုံသည် ရုပ်၊ သိတာသည် နာမ်ဟု ဉာဏ်မှာမမြင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုလို့ မြင်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာရှိ၏။ ၎င်းတို့ကို တွယ်တာနှစ်သက်လျှင် တဏှာ၊ စွဲလမ်းလျှင် ဥပါဒါန် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အဝိဇ္ဇာရှိမှန်း သိနိုင်သော်လည်း တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ခွဲခြားဖို့လိုလာသည်။ ထိုအခါ ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသည့် ဒေသနာကို ကိုးကားရ၏။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ ဖြစ်ပေါ်သည့် သဘောမှာ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကြောင့် မိမိအလိုအတိုင်း ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောတို့ဖြင့် အားထုတ်ကာ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံတို့ ဖြစ်ကြရ၏။ ဥပမာ-ရုပ်ရှင် ဥပါဒါန်ကပ်သူက ရုပ်ရှင်အကြောင်း ပြော၏။ ဘောလုံးပွဲ ဥပါဒါန်ကပ်သူက ဘောလုံးပွဲအကြောင်း ပြော၏။ ဤသို့ဖြင့် ကိုယ်ဥပါဒါန်ကပ်ရာ ကိုသာ ပြောကြ၊ လုပ်ကြ၊ တွေးကြရင်း ကမ္မဘဝ (ကံ)များဖြစ်ကြရသည်။ သတိမရှိ သောကြောင့်သာ မသိနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ၊ စတိုးဆိုင် တစ်ဆိုင်သို့သွားလျှင် မြင်တာကို နာမ်ရုပ်လို့ မသိအောင်ဖုံးတာက အဝိဇ္ဇာ၊ နှစ်သက်တာက တဏှာဖြစ်၏။ သို့သော် နှစ်သက်သော်လည်း ဥပါဒါန်မကပ်၊ မစွဲလမ်းပါက မမေးမိ၊ မကိုင်မိ၊ မြင်ရုံသာဖြစ်၍ အိမ်ပြန်လာသော်လည်း စိတ်ထဲမှာ မတွေးမိချေ။ မနောကံမမြောက်။ ဥပါဒါန်ကပ်ပါက မိမိနှစ်သက်သောပစ္စည်းကို မေးမိ၏။ ကိုင်မိ၏။ မဝယ်ဖြစ်ပါကလည်း စိတ်ထဲမှာ စွဲလမ်းမှုနှင့် အတွေးပေါ်၏။ ဥပါဒါန်ကြောင့် မနောကံ မြောက်နေ၏။ ဤသို့ဖြင့် ဥပါဒါန်ကပ်၊ မကပ်ကို သတိရှိပါက သိနိုင်ပေသည်။

ရုပ်နာမ် ပရမတ်အပေါ်တွင် ဖုံးထားသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာကို ပယ်နိုင်ရန်အတွက် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန် ကပ်၊ မကပ်ကို စတင် သတိထားကြည့်ရင်း အကြမ်းစား၊ အလတ်စား၊ အနုစား ဥပါဒါန်တို့ကို အဆင့်ဆင့် မြင်နိုင်လာပေမည်။ ထိုအခါ ဥပါဒါန် ပါးလျှင် ပါးသလောက် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာတို့လည်း နည်းပါးလာ၏။ မျက်စိပိတ်နေလျှင် မမြင်နိုင်ပဲ အထင်နှင့် မှန်းဆနေရသလို အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်(မြူ) ကြောင့် ပရမတ်နာမ်ရုပ်၏သဘောအမှန်ကို မမြင်နိုင် ကြပဲ မှန်းဆပြီး ပညတ်စွဲတန်းလန်းနှင့် ဖြစ်ပျက်လုပ်ကြရလေသည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့ အပေါ်မှာရှိသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို သတိ၊ ပညာနှင့်သိမြင်ပြီး ပါးအောင်နှလုံးသွင်း အားထုတ်နိုင် ပါက ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို (ယထာ ဘူတကျကျ) အရှိကိုအရှိအတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးဖောက်သိမြင်နိုင်ပေမည်။

“ ပညတ်နှင့်ပရမတ် ”

ပညတ်သည် မရှိတရားဖြစ်၍ ပရမတ်သည် အရှိတရားဖြစ်သည်။ ပညတ်ကို အမည်၊ သဏ္ဍာန်၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့်

သိကြပါသည်။ ပရမတ်ကိုတော့ ဉာဏ်နဲ့သာ သိနိုင်ပေသည်။ ပရမတ်ဆိုတာ ဉာဏ်ရဲ့အာရုံသာ ဖြစ်ပါသည်။ မျက်စိနဲ့မြင်၊ လက်နဲ့ကိုင်လို့ သိနိုင်သောအရာ မဟုတ်ပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ပညတ်သည် သမုတိနယ် အသိဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်သည် ပရမတ်နယ်အသိ ဖြစ်ပါသည်။ ယောကျာ်း၊ မိန်းမသည် သမုတိနယ်တွင် တကယ်ရှိပါသည်။ ဒါ့ကြောင့်လည်း လူသားအားလုံး ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။ သို့သော် ပရမတ်နယ်တွင် ယောကျာ်း၊ မိန်းမ ရှာလို့ မရနိုင်ပါ။ ဥပမာ - မျက်စိမှာပေါ်တဲ့ နာမ်ရုပ်ကို ယောကျာ်းလို့လည်း ပြောလို့မရပါ။ မိန်းမလို့လည်း သက်သေ မပြနိုင်ပါ။ ၎င်းနာမ်ရုပ်တွင် ယောကျာ်း၊ မိန်းမ လုံးဝ မရှိပါ။ ပရမတ်နယ်ကို နှလုံးသွင်းမှသာ ယောကျာ်း၊ မိန်းမမရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သမုတိနယ်မှာတော့ ရှိပါသည်။ ဆရာဝန်တွေ သိတဲ့နယ်မှာ မိန်းမတွေ တကယ်ရှိလို့ သားဖွားမီးယပ်ဆရာဝန် (OG) တွေရှိနေရပါသည်။

သို့သော် ယောကျာ်း၊ မိန်းမအသိကနေ အသားစ (tissue) အသေးစိတ်စစ်ဆေးမှု (microscopic examination)အဆင့် မှာတော့ ယောကျာ်း၊ မိန်းမ မရှိတော့ပါ။ ဆဲလ် (cell) တစ်ခုမှာ ယောကျာ်း၊ မိန်းမ မရှိပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ဆိုတဲ့ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အကောင်အထည် ပညတ်ကနေ ပရမတ်အဆင့် ရောက်အောင် အသေးစိတ်ခွဲခြားလေ့လာမှုကို မဂ္ဂင်စွမ်းအားနဲ့ လုပ်ဆောင်တာပါပဲ။ ပရမတ်နယ်ရောက်မှ ကောင်းတဲ့စေတသိက်၊ မကောင်းတဲ့ စေတသိက်တွေကို ခွဲခြားပြီး မကောင်းတဲ့ စေတသိက်တွေကိုပဲ ပယ်ထုတ်လိုက်တာပါ။ အဲဒီ အဆင့်ကတော့ သစ္စာနယ် ဖြစ်ပါတယ်။ သစ္စာနယ်မှာ မဂ္ဂသစ္စာဆိုတဲ့ဆေးနဲ့ သမုဒယသစ္စာဖြစ်တဲ့ ကိလေသာရောဂါဆိုးတွေကို ပယ်လိုက်တာပါပဲ။

သစ္စာနယ်မှာ သမုဒယကို ပယ်ပြီးတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ သမုတိနယ်မှာ

နေပေမဲ့လည်း ကိလေသာရောဂါ ပျောက်နေပါပြီ။ တွယ်တာတပ်မက်မှု၊ စွဲလမ်းမှုတွေ မရှိတော့ပါဘူး။ အားလုံးကို ဉာဏ်နဲ့ယှဉ်ပြီး လုပ်နိုင်သွားပါပြီ။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟကနေ လွတ်မြောက်သွားတဲ့ သဘောပါ။ တရားအလုပ်ကို စတင်အားထုတ်မည့်သူသည် သမုတိနယ် ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ပညတ်နယ်မှ ပရမတ်နယ်ဖြစ်သော ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ သင်္ခတပရမတ်သို့ အရင်ရောက်အောင်ကြိုးစားရပေမည်။ ဒါကြောင့် ပရမတ်တရားတို့ကို သိထားသင့်ပါတယ်။

" အထည်ခန္ဓာ နှင့် သဘောခန္ဓာ "

နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားသိရန် ခေါင်း ကိုယ် ခြေ လက်ဆိုသော သမုတိနယ်မှ အထည်ခန္ဓာ (structural body) နှင့် ပရမတ်နယ်မှ ရုပ်နာမ်ဆိုသော သဘောခန္ဓာ (functional body)တို့ကို ခွဲခြားသိရပေမည်။ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသော ခန္ဓာသည် ပရမတ်နယ်မှ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး ဖြစ်သည့် သဘောခန္ဓာဖြစ်၍ ခေါင်းကိုယ်ခြေလက်ဆိုသော သမုတိနယ်မှ အထည်ခန္ဓာသည် ဆရာဝန်တို့သိသော ပညတ်ခန္ဓာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုခန္ဓာ (၂) မျိုးကို ခွဲခြားနားလည်ရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

(အထည်ခန္ဓာ)	**(သဘောခန္ဓာ)**
၁။ မျက်စိ	- မြင်သည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ (စက္ခာယတန)
၂။ နား	- ကြားသည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ (သောတာယတန)
၃။ နှာ	- နံသည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ (ဃာနာယတန)
၄။ လျှာ	- စားသည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ (ဇိဝှာယတန)
၅။ ကိုယ်	- ထိသည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ (ကာယာယတန)
၆။ မနော	- တွေးသည့် နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာ(မနာယတန)

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောသည် သမ္မုတိနယ်ဖြစ်၍ အမြဲရှိသော နိစ္စအမြင်ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူမှားရှိ၏။ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှ ဖြစ်ပေါ်သော နာမ်ရုပ်သည် ပရမတ်နယ်ဖြစ်၍ မမြဲသော အနိစ္စအမြင်ဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ အယူမှန် (right view) ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ သမုတိနယ်သိဖြစ်သော အထည်ခန္ဓာ (structure)မှ ပရမတ်နယ်သိဖြစ်သော သဘောခန္ဓာ (function)သို့ရောက်ရန် (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်) အဖုံးကို ဖွင့်ရလေသည်။ ခေါင်းကိုယ်ခြေလက် ခန္ဓာသည် ပညတ် **(သညာ)**သိဖြစ်၍ အမြဲရှိနေပါသည်။ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး တို့သည် ပရမတ် **(ဝိညာဏ်)**သိဖြစ်၍ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနော တို့တွင် အာရုံနှင့် အကြောင်း တိုက်ဆိုင်ခိုက် **(ဝိညာဏ်ပေါ်ခိုက်)**သာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အမြဲမရှိသော ဖြစ်ပြီးပျက်သောတရားတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

"သဘောခန္ဓာနှင့်အနိစ္စသဘာဝ "

သမုတိနယ်တွင် မျက်စိကို လူတိုင်းသိပါသည်။ ၄င်းမျက်စိသည် မျက်ခွံဖွင့်ထားလျှင်လည်း ရှိ၏၊ ပိတ်ထားလျှင်လည်း ရှိ၏၊ အိပ်နေလျှင် လည်း ရှိ၏၊ သေလျှင်လည်း ရှိနေပါသည်။ ၄င်းမျက်စိသည် အထည်ခန္ဓာ (structure) ဖြစ်၍ **(သညာသိ)**အနေဖြင့် အမြဲရှိပါသည်။ သမုတိ နယ်မှာ မြဲသောနိစ္စသဘော အယူမှား ရှိလေသည်။

ပရမတ်နယ်မှ ဘုရားရှင်ဆိုလိုသော မျက်စိသည် မြင်တဲ့နာမ်ရုပ် **(ဝိညာဏ်သိ)** ဖြစ်ပေါ်မှ မျက်စိရှိ၏။ မြင်တဲ့နာမ်ရုပ် မရှိလျှင် မျက်စိ မရှိပါ။ ထိုကြောင့် မျက်စိပိတ်ထားလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ အိပ်နေ လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ သေလျှင်သော်လည်းကောင်း မျက်စိမရှိပါ။ အဆင်းနှင့် မျက်စိ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှသာ ဖြစ်ပေါ်သော **(မြင်သည့် နာမ်ရုပ်)** ဖြစ်ခိုက်သာ မျက်စိရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ဘုရားရှင်

ဆိုလိုသော မျက်စိသည် အမြဲမရှိပါ။ မျက်စိကို မြင်တဲ့နာမ်ရုပ်အနေဖြင့် သဘောခန္ဓာ (function)သာ ယူသောကြောင့် ပရမတ်နယ်မှာ မမြဲသောသဘောသည် (အနိစ္စ)အယူမှန် ဖြစ်လေသည်။ ထို့အတူ ခေါင်းကိုယ်ခြေလက်သည် ကိုယ်မဟုတ်ဘဲ ထိတဲ့နာမ်ရုပ်ပေါ်မှသာ ကိုယ်ရှိလေသည်။ ထိတဲ့ နာမ်ရုပ်မရှိလျှင် ကိုယ်မရှိပါ။ ကိုယ်သည် မမြဲသော အနိစ္စတရားသာ ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ သိမြင်ပါက ဘုရာရှင်ဆိုလိုသော ခန္ဓာသည် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောတွင် အာရုံနှင့် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ခိုက်သာ ဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်သွားသော သဘောခန္ဓာသာဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် မြင်ခန္ဓာ၊ ကြားခန္ဓာ၊ နံခန္ဓာ၊ စားခန္ဓာ၊ ထိခန္ဓာ၊ တွေးခန္ဓာအနေဖြင့် အာရုံနှင့်ဒွါရတိုက်မှ ဖြစ်ပေါ်နေသော **(ဝိညာဏ်သိ သဘောခန္ဓာ)** တို့သာဖြစ်ပြီး ထိုခန္ဓာတို့၏ မမြဲသော အနိစ္စသဘာဝကိုလည်း ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် စတင် နားလည်ခွင့်ရပေမည်။

"အရှုခံ ခန္ဓာ၏သဘာဝ"

ဝိပဿနာရှုမှုတွင် ဒွါရတို့၌ထင်လာပြီး ဝီထိ(စိတ်)တို့ဖြင့် သိခွင့်ရသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကိုသာ အရှုခံအဖြစ် ဝိပဿနာရှုရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်သည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ မျက်စိ၊ ကြားသည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ နား၊ နံသည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ နှာခေါင်း၊ စားသည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ လျှာ၊ ထိသည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ ကိုယ်၊ တွေးသည့်နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ မနော စသည်ဖြင့် သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါ ဝိပဿနာ ရှုပွါးရာ၌ မြင်ခန္ဓာ၊ ကြားခန္ဓာ၊ နံခန္ဓာ၊ စားခန္ဓာ၊ ထိခန္ဓာ၊ တွေးခန္ဓာအနေဖြင့် ဒွါရအလိုက် ပရမတ်တရားတို့ကို ရှုပွားနိုင်လေသည်။

"ရုပ်နာမ်ပရမတ်နှင့်လက္ခဏာ"

ရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့ကို စာလိုသိထားကြသော်လည်း သင်သိသည် သညာသိ၊ ဆင်ခြင်သိသာဖြစ်နေ၍ စိန္တာမယအသိသာ ဖြစ်နေပြီး သမုတိနယ်မှ မထွက်နိုင်သေးချေ။ ပရမတ်အဆင့်တွင် အမည် ပညတ်များ လွန်ရမည်။ ဉာဏ်နဲ့သာသိရသော အာရုံသဘာဝများသာ ဖြစ်တော့၏။ ဥပမာ - သစ်သားခုံတစ်ခုကို စမ်းကြည့်လျှင် မာတာတွေ့ရ၏။ မာတာသည် ပထဝီမဟုတ်ပါ။ မာတဲ့အခြင်းအရာသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ မာတဲ့ သတ္တိသည် ပထဝီဓါတ်ဖြစ်၏။ ပထဝီဓါတ်အားကောင်းလို့ မာခြင်း လက္ခဏာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ မာတဲ့လက္ခဏာကို လက်နဲ့သိနိုင်သော်လည်း မာတဲ့သတ္တိ ပထဝီပရမတ် ကိုတော့ ဆင်ခြင်ပြီး ဉာဏ်နဲ့သာသိခွင့် ရပေသည်။ ထို့သို့နှလုံးမသွင်းနိုင်ပါက မာတဲ့ သစ်သားဒြပ်၊ ဝတ္ထုကိုသာ ရုပ်လို့ စွဲနေတတ်သည်။ ဥပမာနောက်တစ်ခုအဖြစ် ပူတဲ့ရေနွေး မှာလည်း ပူတဲ့သတ္တိ တေဇောကို ရုပ်လို့ မထင်၊ ပူတဲ့ ရေနွေးကိုပဲ ရုပ်လို့ ပညတ်အပေါ် သောင်တင်တော့သည်။ ထို့အတူ လှုပ်တဲ့ဝါယောကို ရုပ်လို့မထင်၊ လှုပ်တဲ့လက်ကိုပဲ ရုပ်လို့ထင်၏။ ဒါကြောင့် ပရမတ်ဆိုတာ ဉာဏ်နဲ့သာ သိခွင့်ရသော အာရုံသဘောမျှသာ ဖြစ်လေသည်။

အများအားဖြင့် သမုတိနယ်မှ ပရမတ်နယ်သို့ ကူးရာတွင် အဓိက အခက်အခဲမှာ ဂုဏ်နဲ့ဒြပ်ကို မပိုင်းခြားတတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ဥပမာ- ဆရာဝန်ပြုပါဆိုလျှင် လူပဲပြုရ၏။ အင်္ဂျင်နီယာပြုပါဆိုလျှင် လူပဲပြုရ၏။ လူသည် ဒြပ်ဖြစ်၍ ဆရာဝန်၊ အင်္ဂျင်နီယာသည် ဂုဏ်ဖြစ်၏။ ဒြပ်သည် အရှိတရားပရမတ် ဖြစ်၍ပြနိုင်၏။ ဂုဏ်သည်မရှိ တရား ပညတ် ဖြစ်၍ သပ်သပ်ပြမရပါ။ နာမည်တစ်ခုကို ခေါ်လိုက်ပါက အသံ သည် အရှိတရား ပရမတ်ဖြစ်၍ နာမည်သည် ပညတ်ဖြစ်တော့သည်။ သို့သော်

နာမည်ခေါ် လိုက်ပါက နာမည်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ အရှိတရားလို့ ထင်တတ်ကြပါသည်။ ပညတ်မှာ ပရမတ်ရှိနေတာကို ဉာဏ်နဲ့ မမြင်နိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ်ကို ပညတ်ကွယ်နေ၏။ ပညတ်နဲ့ ပရမတ်ကို ပိုင်းခြား မသိ။ နောက်ဥပမာ တစ်ခုမှာ ရွှံ့ကို လူရုပ်၊ နွားရုပ်၊ ခွေးရုပ် လုပ်၏။ ကလေးတို့သည် ထိုအရုပ်ကိုတော့ လိုချင်၏။ ရွှံ့ကိုတော့ မလိုချင်ပါ။ အမှန်မှာ ရွှံ့ပရမတ်ပျောက်ပြီး အရုပ်ပညတ်သာ မြင်သောကြောင့် လိုချင်ခြင်းဖြစ်သည်။ လောဘကိလေသာဖြစ်ရ၏။ ပညတ်နှင့် ပရမတ်ကို တွဲစပ်သိမြင်လာသောအခါ ပညတ်အဖုံးကို ကျော်လွန်ပြီး ပရမတ်နယ်သို့ ဉာဏ်သက်ရောက်နိုင်ပေမည်။

“ရုပ်၏သဘာဝလက္ခဏာနှင့် ဉာဏ်၏အာရုံ”

ရုပ်ဟူသည် အပူအအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကြောင့် ရှေးရုပ်အစဉ်နှင့်မတူသည့် နောက်ရုပ်အစဉ်၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘောဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် မဟာဘူတ ဟုခေါ်သော အခြေခံဓာတ်ကြီးလေးပါးရှိ၏။ ပထဝီသည် မာခြင်းပျော့ခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘော၊ အာပေါသည် ဖွဲ့စည်းခြင်း ယိုစီးခြင်းလက္ခဏာ ရှိသောသဘော၊ တေဇောသည် ပူခြင်းအေးခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘော၊ ဝါယောသည် တွန်းတိုးခြင်း ထောက်ကန်ခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘော ဖြစ်သည်။

ပထဝီဓာတ်ကို မာခြင်း၊ ပျော့ခြင်းဟု **လက္ခဏာအားဖြင့်** အမိပ္ပါယ် ဖွင့် ဆိုပါသည်။ သို့သော် မာခြင်း၊ ပျော့ခြင်းကို ဖြစ်စေသော သိပ်သည်းခြင်း ဓာတ် (element of solidity)ကသာ ပထဝီဓာတ် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။ သိပ်သည်းခြင်း (density) များလျှင် မာ၍ သိပ်သည်းခြင်း (density)နည်းလျှင် ပျော့ပါသည်။ မာခြင်း ပျော့ခြင်းကို လက်ဖြင့်စမ်း၍ မိမိဘက်မှအမြင် (subjective view) ဖြင့်

သိနိုင်သော်လည်း ပရမတ်တို့၏ သဘာဝသည် သူ့သဘော သူဆောင်သည်ဖြစ်၍ သူ့သဘာဝအတိုင်း သူ့ဘက်မှအမြင် (objective view)ဖြင့်သာ သိနိုင်သော ဉာဏ်၏အာရုံ (mind object)အရာသာ ဖြစ်ပါသည်။

အာပေါဓာတ်ကို သမုတိနယ်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ယိုစီးခြင်းဟုသိကြပါသည်။ ပရမတ်နယ်တွင် အစုအပေါင်းဖြစ်အောင် ဖွဲ့စည်းတတ်သောဓာတ် (element of cohesion)ကသာ အာပေါဓာတ်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - သစ်သားတို့ကို အိမ်ပုံသဏ္ဌာန် ဖွဲ့စည်းလိုက်ပါက အိမ်ဖြစ်၍ စားပွဲ၊ ထိုင်ခုံပုံစံ ဖွဲ့စည်းပါက စားပွဲ၊ ထိုင်ခုံ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကဲ့သို့ အသွင်ပုံသဏ္ဌာန် ပြောင်းလဲနေခြင်းသည် အာပေါဓာတ်၏ ဖွဲ့စည်းမှု အစွမ်းသတ္တိ (forming power)သာ ဖြစ်လေသည်။ ရေတွင် အာပေါဓာတ် အားနည်း၍ ရေခဲတွင် အာပေါဓာတ် အားကောင်းပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အာပေါဓာတ်ကိုလည်း ဉာဏ်၏ အာရုံအနေဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။

တေဇောဓာတ်ကိုလည်း ပူခြင်း၊ အေးခြင်းဟု သိကြပါသည်။ ပရမတ်နယ် အသိတွင် ပူခြင်း၊ အေးခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောဓာတ် (element of heat)ကသာ ဉာဏ်ဖြင့်သိရသော တေဇောဓာတ်ဖြစ်ပါသည်။ တေဇောဓာတ်များလျှင်ပူ၍ တေဇောဓာတ်နည်းလျှင် အေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပူခြင်း၊ အေးခြင်းသဘောသည် တေဇောဓာတ်၏ အစွမ်းသတ္တိ (energizing power)သာ ဖြစ်လေသည်။

ထို့အတူ ဝါယောဓာတ်သည်လည်း ထောက်ကန် တည်ငြိမ်ခြင်း၊ တွန်းတိုး လှုပ်ရှားခြင်းကိုဖြစ်စေသောဓာတ် (element of motion) ကသာ ပရမတ်ဝါယောဓာတ် ဖြစ်လေသည်။ တွန်းတိုးဝါယော(kinetic

power) များလျှင် လှုပ်ရှား၍ ထောက်ကန်ဝါယော(supporting power) အားကောင်းပါက တည်ငြိမ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်နယ်တွင် ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော ရုပ်သည် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့နှင့် တွေ့ပါက ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော တို့၏ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲနေသော သဘောဖြစ်၍ ဉာဏ်သိသက်သက် အရာများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

"ရုပ်၏သဘော"

မျက်စိနှင့်ဆက်ဆံသောရုပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)၊ နားနှင့် ဆက်ဆံသော ရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ)၊ နှာခေါင်းနှင့်ဆက်ဆံသော ရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ)၊ လျှာ နှင့်ဆက်ဆံသော ရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ)၊ ကိုယ်နှင့် ဆက်ဆံသော ရုပ်သည် အထိ(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)၊ မနောနှင့် ဆက်ဆံသော ရုပ်သည် သဘော (ဓမ္မာရုံ)ဖြစ်ပါသည်။

ပရမတ်ရုပ်၏ သဘောသည် အပြောလွယ်သလောက် အသိ မလွယ်ပါ။ ဥပမာ ရွှံ့ခဲတစ်ခုကို ခွေးပုံလုပ်ပါက ခွေးဖြစ်၏၊ ယင်း ခွေးရုပ်ကို ရွှံ့ခဲပြန်လုပ်၍ နွားပုံလုပ်ပါက နွားဖြစ်ပြန်၏၊ ယင်းနွားရုပ် ကို ရွှံ့ခဲပြန်လုပ်၍ လူပုံလုပ်ပါက လူဖြစ်ပြန်၏၊ အစစ် အမှန်တွင်ခွေး နွား လူတို့သည် တကယ်မရှိပါ၊ ရွှံ့သာ ရှိပါသည်။ ထို့အတူ မောင်ဖြူ မောင်နီ မောင်မဲဟု ခေါ်သံကြားပါက ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါဟု အယူမှား ကြပါသည်။ အမှန်မှာ အရှိတရားဖြစ်သော(အသံ)၏ ဖွဲ့စည်းပုံပြောင်း နေခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ရွှံ့ကို ပုံသဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုး ပြောင်းနေခြင်းနှင့် တူပါသည်။ တကယ့် အရှိတရားမှာ အသံဆိုသော ရုပ်ပရမတ်တရားသာ ဖြစ်ပါသည်။

"အထည်ရုပ်နှင့် သဘောရုပ်"

'နှာခေါင်း' လို့ပြောသံကြားပါက မိမိမျက်နှာရှိ အထည်ဒြပ် နှာခေါင်းရုပ်ကိုသာ သိကြပါသည်။ အမှန်မှာ နားနှင့်ဆက်ဆံသောရုပ် သည် အသံရုပ် (သဒ္ဒါရုံ)သာဖြစ်သည်။ နှာခေါင်းကို မျက်စိဖြင့်မြင်ရ ပါက အဆင်းရုပ် (ရူပါရုံ)သာဖြစ်သည်။ နှာခေါင်းကို လက်ဖြင့်ထိပါက အထိရုပ်(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ဖြစ်သည်။ နှာခေါင်းကို စိတ်ဖြင့်တွေးထင်ပါက သဘောရုပ် (ဓမ္မာရုံ) ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အာရုံဖြစ်သော သဘောရုပ်ကို သိမြင် ပါက နှာခေါင်းဆိုသော ပညတ်အထည်ခန္ဓာ (structural body)နှင့် အာရုံဆိုသော ပရမတ် သဘောခန္ဓာ (functional body)တို့ကို ပိုင်းခြား သိမြင်နိုင်ပေမည်။ ထိုအခါ ဒိဋ္ဌိ (အယူမှား)တို့ဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှုမှ စတင်လွတ်မြောက် နိုင်ပေမည်။

"ပရမတ်ရုပ်နှင့်လက္ခဏာ"

သဘာဝလက္ခဏာတို့ကိုဆင်ခြင်၍ ရုပ်ပရမတ်တို့ကို ဉာဏ်၏ အာရုံ (ဓမ္မာရုံ)အနေဖြင့်သာ သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပလပ်ပေါက် (socket) အတွင်း လက်ထည့်၍ မီးခလုပ်ဖွင့်ပါ။ တစ်ကိုယ်လုံး ကျဉ်တက် သွားပေမည်။ ကျဉ်မှုသည် လျှပ်စစ်ဓါတ်မဟုတ်ပါ။ ကျဉ်ခြင်းလက္ခဏာကို ဆင်ခြင်၍ လျှပ်စစ်ဓာတ်ရှိခြင်းကို ဉာဏ်၏(အာရုံ)အဖြစ် သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် **(အရှိနှင့်အသိ)**ကို ခွဲခြားမသိနိုင်သောကြောင့် မိမိ သိရသည်မှာ ဝါယာကြိုးထဲမှာရှိသော လျှပ်စစ်ဓာတ်ဟု အထင်မှား နေခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ လျှပ်စစ်ဓာတ်သည် ဝါယာကြိုးမှာရှိသော်လည်း သိခွင့်ရသည်မှာ ဆင်ခြင်၍ သိရသော ဓမ္မာရုံမှ **(အာရုံသဘော)** သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာအရာတွင် **(ဝိညာဏ်ဖြင့်သိရသော အာရုံရုပ်၊ သဘောရုပ်)**ကိုသာ ရှုသိရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“ပထဝီဓာတ်နှင့် အာပေါဓာတ်”

ပရမတ်တရားတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ မာသည့်လက္ခဏာကို လက်ဖြင့်စမ်း၍ သိနိုင်ပေသည်။ မာခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောသတ္တိ (သို့မဟုတ်) သိပ်သည်းစေတတ်သော သတ္တိ (Density) သည် ပရမတ်တရား ဖြစ်သည်။ ပရမတ်တရားကို လက်ဖြင့် ကိုင်၍လည်း မရ။ မျက်စိဖြင့် ကြည့်၍လည်း မရပါ။ မာခြင်း လက္ခဏာကို သတိ သမ္ပဇဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်လေသည်။ သိပ်သည်းခြင်း (Density) များလျှင် မာ၍ သိပ်သည်းခြင်း (Density) နည်းလျှင် ပျော့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသတ္တိကို ပထဝီဓာတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ဥပမာ - လက်ထိပ်ဖြင့် ခုံတစ်ခုအပေါ်တွင် ဖိကြည့်လျှင် လက်ထိပ်တွင် သိပ်သည်းခြင်း (Density)ပြောင်းလဲမှုကို တွေ့ရ၏။ ၎င်းသည် ပထဝီဓာတ်၏ လက္ခဏာဖြစ်၏။ အများအားဖြင့် ခုံ၏ မာခြင်းကိုသာ သိကြလေသည်။ ထို့အတူ ခွက်တစ်ခုကို ကိုင်လိုက်လျှင် လက်ထိပ်၌၄င်း လမ်းလျှောက်လျှင်လည်း ခြေဖဝါးတွင်၄င်း ပထဝီဓာတ်၊ သိပ်သည်းခြင်း (Density) ပြောင်းလဲမှုကို တွေ့ရပေမည်။

ထိုအတူ ဖွဲ့စည်းစေတတ်သော သတ္တိသည် အာပေါဓာတ် ဖြစ်၏။ ထိုသတ္တိ အားကောင်းလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံကောင်း၍ ထိုသတ္တိအားနည်းလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ ညံ့ပေမည်။ ဥပမာ ရေနှင့် ရေခဲတွင် ရေ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအားနည်း၏။ ရေခဲ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အားကောင်း၏။ ဖွဲ့စည်းပုံ အားကောင်းသည်နှင့် ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုံသဏ္ဌာန် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပထဝီဓာတ်ဖြစ်သော သိပ်သည်းခြင်း သတ္တိပါ အားကောင်း လေသည်။ ရေတွင်ဖွဲ့စည်းပုံ အားနည်းသောကြောင့် ပထဝီဓာတ်၏ သိပ်သည်းမှုသည်လည်း လျော့နည်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပထဝီဓာတ်နှင့် အာပေါ ဓာတ်သတ္တိတို့သည် ရုပ်ဝတ္ထုတိုင်းတွင်

ယှဉ်တွဲပါဝင်နေကြသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်လေသည်။

အထူးသဖြင့် ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုံသဏ္ဍာန်တို့သည် အာပေါဓာတ်၏ အစွမ်းကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ အာပေါဓာတ် ဖွဲ့စည်းခြင်း သတ္တိ၏ အစွမ်းဖြင့် ပထဝီဓာတ်သည် ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုံသဏ္ဍာန် အခြင်းအရာ အနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျှသာဖြစ်၏။ ဥပမာ အိမ်ပုံစံမတူခြင်း၊ ကားပုံစံမတူခြင်း တို့မှာ အာပေါဓာတ်၏ အစွမ်းသတ္တိသာ ဖြစ်၏။ အာပေါဓာတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိရ၍ ဓမ္မာရုံထိုက်သော တရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

" တေဇောဓာတ်နှင့်ဝါယောဓာတ် "

ပူစေတတ်သော သတ္တိ၊ ရင့်ကျက်စေတတ်သော သတ္တိသည် တေဇောဓာတ်ဖြစ်သည်။ တေဇောဓာတ်သည် အပူစွမ်းအင် ဖြစ်သည်။ လောကတွင် လှုပ်ရှားမှုတိုင်းသည် စွမ်းအင်ရှိမှဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် တေဇောဓာတ်သည် ထောက်ကန် လှုပ်ရှားစေတတ်သော ဝါယောဓာတ်နှင့် ယှဉ်တွဲ၍ ပါဝင်နေသည်ကို ဉာဏ်၏အာရုံအနေဖြင့် သိနိုင်ပေသည်။

ထောက်ကန်လှုပ်ရှား စေတတ်သောသတ္တိသည် ဝါယောဓာတ်ဖြစ်သည်။ လှုပ်ရှားခြင်းသည် အမူအရာ (Appearance)မျှသာဖြစ်၍ ပရမတ် ဝါယောဓာတ် မဟုတ်ပါ။ လှုပ်ရှားခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော သတ္တိကသာ ဝါယောဓာတ် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ရေတံခွန်တစ်ခုတွင် ရေများကျဆင်းနေခြင်းသည် လှုပ်ရှားနေသော အခြင်းအရာ (Appearance) မျှသာဖြစ်သည်။ ၎င်းလှုပ်ရှားမှုကို ဖြစ်စေသော တိုးမှု တွန်းမှုသတ္တိကသာ ဒလက်တစ်ခုကို လည်ပတ်စေနိုင်သော ဝါယောဓာတ်၏ စွမ်းအားသတ္တိ ဖြစ်သည်။ ထိုလည်ပတ်မှု စွမ်းအားဖြင့် လျှပ်စစ်ဒိုင်နမို (Generater) မှ လျှပ်စစ်မီးအပူဓာတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ထောက်ကန်

လှုပ်ရှားစေတတ်သော ဝါယောဓာတ်တို့သည် တေဇောဓာတ်တို့ဖြင့် ယှဉ်တွဲနေကြသည်ကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် သိခွင့်ရပေမည်။

"ရေနှင့် ရေခဲဥပမာ"

	ပထဝီဓာတ်	အာပေါဓာတ်	တေဇောဓာတ်	ဝါယောဓာတ်
ရေ -	(နည်း)	(နည်း)	(များ)	(များ)
ရေခဲ -	(များ)	(များ)	(နည်း)	(နည်း)

"မျက်မြင်နှင့် ဉာဏ်မြင်"

မီးရထားသံလမ်းသည် ဝေးလျှင် ကျဉ်းသွားသည်ကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသော်လည်း ဘယ်နေရာမှ မကျဉ်းကြောင်းကို ဉာဏ်ဖြင့်သာ အမှန်သိ၏။ ဉာဏ်အမြင်မပါပဲ မျက်မြင်အတိုင်းသာ ယူနေပါက သစ္စာနှင့် အလှမ်းဝေး နေဦးမည်။

"စန္ဒာဉာဏ်ရောက်ရှုပ်"

လက်ထိပ်ဖြင့် စားပွဲပြင်ပေါ်တွင် ထိကြည့်ပါ။ တွေ့ထိသောအခြင်းအရာ ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် နောက်မှတွန်းတိုး ထောက်ကန်သော သဘောသည် ရှိရ၏။ ထိုဝါယောဓာတ်၏ တွန်းမှုအစွမ်းကြောင့် လက်ထိပ်တွင် သိပ်သည်းခြင်း၊ ပထဝီဓာတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တွန်းမှု ဝါယောဓာတ်သည်လည်း တေဇောဓာတ် စွမ်းအားမရှိဘဲနှင့် မဖြစ်နိုင်ချေ။ လှုပ်ရှားမှုတိုင်းတွင် စွမ်းအားလို၏။ ထိုတေဇော၊ ဝါယော၊ ပထဝီ ဓာတ်သုံးပါးတို့ကို အညီအညွတ် တစ်ပေါင်းတည်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းမှု အာပေါဓာတ်ရှိရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိမှုတစ်ခုတွင် ဉာဏ်ဖြင့်သာ ဓာတ်ကြီး(၄)ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်လေသည်။

လက်ထိပ်နှင့် စားပွဲပြင်ကို ထိရာတွင် အထက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်ပါက လက်လည်းပျောက် စားပွဲလည်း ပျောက်ပြီး ဓာတ်(၄)ပါးဆိုသော ရုပ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် စတင်၍ နှလုံးသွင်း သိမြင်နိုင်ပေသည်။ ရုပ်နှင့်နာမ်သဘောကို ထိမှုက ရုပ်၊ သိမှုကနာမ်ဟု ဆိုသော်လည်း သမုတိနယ်မှ သူသိ၊ ငါသိမျိုး မဟုတ်ပါ။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဖြင့် နှလုံးသွင်းပြီး ဉာဏ်ဖြင့်သာသိနိုင်သော ပရမတ်အမြင်မျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။

" ရုပ်နှင့် ရုပ်၏တည်ရာ"

ပထဝီဓါတ်သည် ရုပ်ဖြစ်သည်။ ပထဝီဓါတ်ကို မာ၊ ပျော့၊ ကြမ်း၊ ချော၊ လေး၊ ပေါ့စသည့် လက္ခဏာ(၆)မျိုးဖြင့် သိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ကျောက်တုံးသည် မာ၏။ မာခြင်းသည် ပထဝီဓါတ်၏ လက္ခဏာ ဖြစ်သည်။ မာခြင်းလက္ခဏာရှိသည့် ပထဝီဓါတ်ပရမတ်ကို လက္ခဏာအား ဆင်ခြင်ပြီး ဉာဏ်၏အာရုံ (ဓမ္မာရုံ)အဖြစ်သာ သိရှိနိုင်ပါသည်။

သို့သော် မာခြင်းသည် ကျောက်တုံး၊ ကျောက်တုံးသည် မာခြင်းဟု တစ်ခုတည်းသဘော သိနေကြပါသည်။ အမှန်မှာ မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓါတ်ကြောင့် မာနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အရှိတရားသည် ပထဝီဓာတ် အစုအပေါင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်တုံးသည် လောကတွင်ပြောဆို သုံးစွဲရန်အတွက် အမည်နာမ တို့ဖြင့် ပညတ်တင်ထားခြင်း သာဖြစ်ပါသည်။

"အရောင်အဆင်းနှင့် ပထဝီဓာတ် "

မျက်စိဖြင့်မြင်လျှင် အဆင်း သာဖြစ်သည်။ အရောင်ကြောင့် ပုံသဏ္ဍာန် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ပန်းချီကားတစ်ချပ်တွင် အရောင်ကြောင့် တောတောင်၊ သစ်ပင်၊ လူ၊ အိမ်စသည်များ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အရောင်မတူမှုသာဖြစ်ပါသည်။ မျက်စိဖြင့် မြင်မှုတွင် အရောင်ကိုသာ မြင်၍ ဒြပ်၊ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အမည်ကို မနောမှ သိခြင်း

ဖြစ်သည်။

ပထဝီ တည်ရာမရှိဘဲ အရောင်အဆင်းသည် မည်သို့မျှ မရှိနိုင်ပါ။ ဥပမာ ပိတ်ကား၊ တီဗွီဖန်သားပြင်ဆိုသော ပထဝီဓာတ်ခံ မရှိဘဲ ဘယ်အရောင်အဆင်းမှ မရှိနိုင်ပါ။ ပထဝီသည် အဆင်း၏ တည်ရာဖြစ်ပါသည်။

"အသံနှင့် ပထဝီဓာတ်"

ပထဝီအမာခံမရှိဘဲ အသံမဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါ။ အသံသည် ပထဝီရုပ်တို့၏ ရိုက်ခတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ရပါသည်။ ထိုပထဝီရုပ်ကို အရှိ တရား ပရမတ်အဖြစ် အမှန်မယူနိုင်ဘဲ ခွေး၊ ငှက်၊ ကား၊ ဆိုင်ကယ်ဟု မရှိ တရား အမည် ပညတ်တို့ကို အရှိယူနေသောကြောင့် နှလုံးသွင်းမှား နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

"အနံ့နှင့် ပထဝီဓာတ်"

ပန်း၊ ရေမွှေး၊ ဟင်း အနံ့တို့ကို သိကြသော်လည်း အနံ့၏တည်ရာ ပထဝီဓာတ်ကို ပန်း၊ ရေမွှေး၊ ဟင်းအဖြစ် အယူမှားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ပထဝီ တည်ရာမရှိဘဲ အနံ့သည်မရှိနိုင်ပါ။ ပထဝီတည်ရာ အစုအပေါင်းတို့ကို ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲရန်အတွက် အမည်နာမ ပညတ်ပြုထားခြင်အပေါ် အစွဲဥပါဒါန်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှား၍ အမှန်မမြင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

"အရသာနှင့် ပထဝီဓာတ်"

အရသာ၏ တည်ရာမှာ ပထဝီသာ ဖြစ်ပါသည်။ ပထဝီပျောက်ကာ မုန့်တီ၊ ကော်ဖီ၊ လက်ရည် ဖြစ်နေကြပါသည်။ ပထဝီအစုအပေါင်း အရှိတရား အမှန်ကို သတိမပြုနိုင်ဘဲ ပညတ်အပေါ်မှာသာ သောင်တင် နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

"အထိနှင့် ပထဝီဓာတ်"

ကိုင်ကြည့် ထိကြည့်ပါက ကြမ်းခြင်း၊ ချောခြင်းကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ ဒီပိတ်စလေးက ချောတယ်၊ ဒီလမ်းကကြမ်းတယ်၊ ဒီပစ္စည်းက လေးတယ်၊ ပေါ့တယ် စသည်ဖြင့်ပြောဆိုကြပါသည်။ ချောခြင်းသည် ပထဝီသာ ဖြစ်၍ ပိတ်စဟူသည် အမည်ပညတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကြမ်းခြင်းသည်လည်း လမ်းမဟုတ်ပါ။ ပထဝီသာဖြစ်၏။ လေးခြင်း၊ ပေါ့ခြင်း သည် ပစ္စည်းမဟုတ်ပါ။ ပထဝီသာ ဖြစ်ပါသည်။ လောကဝေါဟာရ အနေဖြင့် ပြောဆိုသုံးစွဲရန် ပညတ် ပြုထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပရမတ်ကို သတိမပြုနိုင်ဘဲ ပညတ်တင်၍သာသုံးစွဲနေကြ သောကြောင့် အယူမှား ပုံစံခွက်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှားနေကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

"အာပေါဓာတ်"

တွယ်ကပ်ဖွဲ့စေးမှုသည် မြေဓါတ်၊ မီးဓါတ်၊ လေဓါတ် (၃)ပါးတို့ကို တစ်ခုတည်း တစ်သားတည်းကဲ့သို့ဖြစ်အောင် ဖွဲ့စည်းပေးသည်။ ရေဓါတ် ချုပ်ပါက ဓါတ်ကြီး (၃)ပါးတို့သည် အစေးပျက်ပြယ်၍ ခဏချင်း ပျောက်ပျက်ကြ၏။

"ဝါယောဓာတ်"

ကျန်မဟာဘုတ် (၃)ပါးတို့၏ ခွန်အားဗလမည်၏။ ထောက်ကန် တောင့်တင်းမှု ဖြစ်၏။

"တေဇောဓာတ်"

မီးဓာတ်ရမှ မြေဓာတ်သည်မာ၏။ မီးဓာတ်ရှိမှ ရေဓာတ်သည် ဖွဲ့စေး၏။ မီးဓာတ်ကူမှ လေဓာတ်သည် တွန်းတိုး၏။ ဓာတ် (၄)ပါး၏ အချုပ်အခြာကား တေဇောဖြစ်သည်။

“နာမ်၏သဘာဝလက္ခဏာနှင့်ဉာဏ်၏အာရုံ”

နာမ်တရားသည် အာရုံသို့ ရှေးရှုညွှတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ နာမ် တရားတွင် စိတ်နှင့်စေတသိက်တရားနှစ်မျိုးပါဝင်၏။ စိတ်သည် အာရုံကို သိခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘောဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်ဟူ၍ လည်းခေါ်၏။ စေတသိက်သည် စိတ်ကိုမှီတွယ်၍ စိတ်ကိုခြယ်လှယ် ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောဖြစ်၏။ စေတသိက် (၅၂)ပါးရှိ၏။ ဝေဒနာနှင့်သညာ စေတသိက် တို့မှကြွင်းသော ကျန်စေတသိက်(၅၀)ကို သင်္ခါရစေတသိက်ဟု ခေါ်၏။

ထို့ကြောင့် နာမ်တရားလေးပါးတွင် ဝေဒနာသည် အာရုံကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသောသဘော၊ သညာသည် အာရုံကိုမှတ်သား ခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘော၊ သင်္ခါရသည် အာရုံကိုစေ့ဆော် အားထုတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသောသဘော၊ ဝိညာဏ်သည် အာရုံကို သိခြင်း လက္ခဏာ ရှိသောသဘော ဖြစ်သည်။ လက္ခဏာကိုဆင်ခြင်၍ ဉာဏ်၏အာရုံ (mind object) ဖြစ်သည့် ဓမ္မာရုံအနေဖြင့် နာမ်တရား တို့ကို သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

“နာမ်တရားတို့ဖြစ်ပေါ်ပုံ”

စက္ခုဒွါရ	+ ရူပါရုံ	-	စက္ခုဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ
သောတဒွါရ	+ သဒ္ဒါရုံ	-	သောတဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ
ဃာနဒွါရ	+ ဂန္ဓာရုံ	-	ဃာနဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ
ဇိဝှာဒွါရ	+ ရသာရုံ	-	ဇိဝှာဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ
ကာယဒွါရ	+ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	-	ကာယဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ
မနောဒွါရ	+ ဓမ္မာရုံ	-	မနောဝိညာဏ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ

နာမ်တရားတို့သည် အာရုံနှင့် ဒွါရတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်သောကြောင့် မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ **ဒွါရ** ဟူသည် နာမ်တရား တို့၏ဝင်ထွက်ရာ တံခါးပေါက်ဖြစ်သည်။ ဒွါရ (၆)ခု ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောတို့ဖြစ်ကြသည်။

အာရုံ ဟူသည် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ကျက်စားရာ ဖြစ်သည်။ အာရုံ (၆)ပါးရှိ၏။ ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ဓမ္မာရုံ တို့ဖြစ်သည်။ ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော အာရုံ (၅)မျိုးတို့တွင် အာရုံတစ်မျိုးသည် ဒွါရနှစ်ခု၌ ပြိုင်တူ ထင်လေ့ရှိ၏။

၁။ ရူပါရုံ (အဆင်း)သည် စက္ခုဒွါရ (မျက်စိ)ကို ရိုက်ခတ်ပြီး၍ ထိုခဏ၌ပင် မနောဒွါရ၌ထင်လာ၏။

၂။ သဒ္ဒါရုံ (အသံ)သည် သောတဒွါရ (နား)ကို ရိုက်ခတ်ပြီး၍ ထိုခဏ၌ပင် မနောဒွါရ၌ထင်လာ၏။

၃။ ဂန္ဓာရုံ (အနံ့)သည် ဃာနဒွါရ (နှာခေါင်း)ကို ရိုက်ခတ်ပြီး၍ ထိုခဏ၌ပင် မနောဒွါရ၌ထင်လာ၏။

၄။ ရသာရုံ (အရသာ)သည် ဇိဝှာဒွါရ (လျှာ)ကို ရိုက်ခတ်ပြီး၍

ထိုခဏ၌ပင် မနောဒွါရ၌ထင်လာ၏။

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (အထိ)သည် ကာယဒွါရ (ကိုယ်)ကို ရိုက်ခတ်ပြီး၍ ထိုခဏ၌ပင် မနောဒွါရ၌ထင်လာ၏။

လောကဥပမာအားဖြင့် ငှက်တစ်ကောင်သည် သစ်ပင်ထက်ဖျား၌ ပျံ၍ရာမှနားစဉ်ကာလမှာပင် သစ်ကိုင်းကိုလည်း ထိခိုက်မိ၍ ငှက်၏ အရိပ်သည်လည်း မြေကြီး၌ထင်၏။ ဤဥပမာအတူပင် ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံသည် စက္ခုအကြည်ကို ရိုက်ခတ်ပြီး မနောဒွါရ၌ထင်လာခြင်းသည် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၆။ သုဒ္ဓမနောဒွါရ၌ကား အကြည်ဓာတ်တို့၏ထိခိုက်မှုကိစ္စ မရှိကြတော့ပေ။ ဓမ္မာရုံအမည်ရသော တရားစုတို့သည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာ ကြကုန်၏။ ထိုမနောဒွါရ၌ ထင်လာသောတရားစုတို့ကို ဓမ္မာရုံဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။

“ဓမ္မာရုံတရား (၆)မျိုး”

၁။ **ပသာဒရုပ်** - အကြည်ရုပ် (၅)ပါး

၂။ **သုခုမရုပ်** - သိမ်မွေ့သောရုပ် (၁၆)ပါး

၃။ **စိတ်** - ဝိညာဏ် (၆)ပါးပါဝင်သောစိတ် (၈၉)ပါး

၄။ **စေတသိက်** - ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ (စေတသိက် - ၅၀)

၅။ **နိဗ္ဗာန်** - အသင်္ခတ အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်

၆။ **ပညတ်** - ကသိုဏ်းပညတ်၊ အမည်ပညတ်၊ ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ် စသည့်ပညတ်အမျိုးမျိုးတို့ဖြစ်ကြ၏။

“နာမ်တရားထင်ရှားအောင်ရှုနည်း”

နာမ်သည် သိမ်မွေ့သောကြောင့် မထင်ပေါ်ဘဲ ရှိငြားအံ့၊ ထိုယောဂီသည် ရုပ်ကိုသာလျှင် အဖန်ဖန်သုံးသပ်အပ်၏။ ပိုင်းခြား

အပ်၏။ ထိုအခါ ရုပ်ကိုအာရုံပြုသော နာမ်တရားတို့သည် အလိုလိုပင် ထင်ရှားပေါ်လာကုန်၏။

ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းမှု စင်ကြယ်ပြီးသော ယောဂီအား နာမ်တရားတို့သည် ဖဿ၏အစွမ်းဖြင့်သော်၄င်း၊ ဝေဒနာ၏အစွမ်းဖြင့် သော်၄င်း၊ ဝိညာဏ် ၏အစွမ်းဖြင့်သော်၄င်း၊ တစ်ပါးပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် ထင်ပေါ်ကုန်၏။

ဖဿ၏အစွမ်း - ခက်မာသောသဘောသည် ပထဝီဓာတ်တည်း။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဓာတ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံသို့ ရှေးဦးစွာ ကျရောက်တတ်သော ဖဿ (တွေ့ထိမှု)သည် ထင်ပေါ်၏။ ဖဿထင်လျှင် ထိုဖဿနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း၊ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း၊ စေတနာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း၊ စိတ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။ ဤသို့ ထင်ပေါ်ကုန်၏။

ဝေဒနာ၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံ၏အရသာကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောသညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း၊ ဖဿသည်၄င်း၊ စေတနာသည်သည်၄င်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တည်း၊ ထိုဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တည်း။ ဤသို့ ထင်ပေါ်၏။

ဝိညာဏ်၏အစွမ်း - ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသော အာရုံကိုသိတတ် သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနက္ခန္ဓာတည်း၊ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း၊ ဖဿသည်၄င်း၊ စေတနာသည်၄င်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း၊ ဤသို့ ထင်ပေါ်၏။

ထွက်သက်ဝင်သက်၌ ပထဝီဓာတ်သည် ခက်မာခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏ဟု သိမ်းဆည်းလတ်သော် ပထဝီစသောအာရုံကို သိတတ်သော ဝိညာဏ်သည် ထင်ပေါ်၏။ ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း၊ သညာသည် သညာက္ခန္ဓာတည်း၊ ဖဿသည်၄င်း၊ စေတနာသည်၄င်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် နာမ်တရား တို့သည် ဝိညာဏ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်ပေါ်ကုန်၏။

"သညာက္ခန္ဓာ"

အာရုံကို မှတ်သားတတ်သောသဘော အစုအပေါင်းကို သညာက္ခန္ဓာ ဟုခေါ်၏။ ဥပမာ လူတိုင်းတွင် နာမည်ကိုယ်စီရှိကြပါသည်။ သို့သော် မွေးသော အခါက နာမည်မပါ။ အဖေအမေက နာမည်ပေးသောကြောင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို ဆက်ဆံရန်အတွက် နာမည်တစ်ခု ရလေသည်။ ထိုနာမည်ကို မှတ်သား ထားသော သညာမှာ မွေးသည် မှစ၍ ပါလေသည်။ သို့သော် မွေးရာပါ သညာကို မေ့နေကြသည်။ တကယ်မရှိဘဲ ခေါ်ဝေါ်ဆက်ဆံရန်အတွက် သုံးရသော ထိုနာမည်ကိုတော့ ခေါ်သံကြားလိုက်သည်နှင့် ငါပဲ၊ ငါ့နာမည်ပဲဟု တကယ် ထင်ကြပါသည်။ နာမည်ခေါ်သံသည် အသံ (ပရမတ်)နှင့် အမည် (ပညတ်) မျှသာ ဖြစ်သော်လည်း ကြားသူမှာ ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ယောက်ျား၊ မိန်းမ ဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအဖြစ် အယူမှားများ ဖြစ်ပေါ်သွားလေသည်။

အမှန်မှာ မိမိနာမည်ကို ခေါ်သံကြားပါက မိမိမှာ သညာ သာပေါ်၏။ နာမည်ကို သညာက မှတ်သားထားခြင်းသာဖြစ်သည်။ သညာပေါ်သည်ဟု သတိ သမ္ပဇဉ်ဖြင့် မဆင်ခြင်တတ်သောကြောင့် ပရမတ်ကိုကွယ်၍ ငါပဲ၊ ငါ့နာမည်ပဲဟု ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ပညတ်အမြင်များ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းဖြစ်သည်။ သညာအပေါ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြင့်စွဲယူပြီး ငါဟု အယူမှား

သွားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဤကဲ့သို့ သညာသဘောကို စတင်နှလုံးသွင်းနိုင်ပါက မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုရန်ဖြစ်သော အမည် ပညတ်တို့ အပေါ်၌ အမှန်ရှိတယ်ဟူ၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ အားဖြင့် စွဲထင်နေသော အယူမှားများ လျော့ပါးသက်သာလာပြီး သညာ၏သဘော အမှန်ကို စတင် နားလည်ခွင့် ရပေမည်။ ထိုသို့ သညာ ပရမတ်အပေါ် တွင် အမြင်စင်ကြယ်လာပါက ဉာဏ်ရင့်လာသောအခါတွင် မြင်လျှင် ရူပသညာ (အဆင်း)၊ ကြားလျှင် သဒ္ဒသညာ (အသံ) စသည်ဖြင့် ဂန္ဓ သညာ (အနံ့)၊ ရသသညာ (အရသာ)၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ (အထိ)၊ ဓမ္မသညာ (သဘော)အနေဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါလွတ်အောင် ဒွါရအလိုက် ပရမတ်တရားတို့ကို သိမြင်ခွင့်ရရှိလာပေမည်။ ထိုအခါ သညာသည် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါမဟုတ်၊ မှတ်သားတတ်သော သဘောမျှ သတ္တိရှိသည့် သညာအဖြစ် သိမြင်သွားပြီး မှတ်သားမှုသက်သက်ဆိုသော ဓမ္မသဘာဝ ကြိယာသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ပေမည်။

"အနိစ္စသညာနှင့် အနတ္တသညာ"

မိမိ၏နာမည်ခေါ်သံက ကျေးဇူးပြုမှုကြောင့် မိမိမှာသညာ ဖြစ်ပေါ်၏။ နာမည်ခေါ်သံဆုံးသည်နှင့် ထိုသညာချုပ်၏။ သညာ၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုသည် သူ့သဘော သူဆောင်၏။ ထိုသညာသည် မိမိ ခန္ဓာမှာ ဖြစ်ပေါ်သော်လည်း မိမိနှင့်မဆိုင်ချေ။ ထိုသညာကို ကိုယ်ပေါ်ချင် တိုင်း ပေါ်၍မရ၊ နာမည်ခေါ်သံက ကျေးဇူးပြုမှ ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုသညာကို တည်တံ့အောင်၊ မပျက်အောင်လည်း လုပ်၍မရ၊ နာမည်ခေါ်သံ ဆုံးသည်နှင့် ချက်ခြင်းချုပ်ပျောက်၏။ အနိစ္စသဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သညာအပေါ်မှာ အစိုးမရပါ။ သူ့သဘောသူဆောင်၍ အကြောင်း

အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသာဖြစ်သည်။

နာမည်ခေါ်သံနှင့်နားတို့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှ ထိုသညာဖြစ်ပေါ်၏။ ခေါ်သံနှင့်နားတို့ အကြောင်းမတိုက်ဆိုင်ခင်ကလည်း ထိုသညာမရှိ။ အကြောင်း ကင်းသောအခါ၌လည်း ထိုသညာမရှိ။ သညာ၏ မမြဲမှု (အနိစ္စ)၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိမှု၊ သူ့သဘောသူဆောင်မှု (အနတ္တ) စသည်တို့ကို သိမြင်မှုသည် အနိစ္စ၊ အနတ္တလက္ခဏာများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

"ဒုက္ခသညာ"

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတွင် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် အသိရ မလွယ်လှပါ။ မိမိနာမည် ခေါ်သံကြားပါက မိမိမှာ သညာပေါ်၏။ နာမည်ခေါ်တိုင်း ထိုသညာပေါ်၏။ ဆက်တိုက်ခေါ်ပါက သညာလည်း ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ မိမိမှာ ထိုသညာမပေါ်ချင်သော်လည်း မရပါ၊ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော သညာအပေါ်တွင် ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရဖြစ်ပေါ်နေခြင်း သဘောသည် လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပေါ်သောနေရာမှာပင် ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက်နေသည့် သဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခလက္ခဏာပင် ဖြစ်လေသည်။ ဖြစ်တိုင်းချုပ်နေသည့်သဘောကို သိမြင်သောကြောင့် ဖြစ်နေသည်ကိုပင် ဆင်းရဲဟု ဉာဏ်တွင် ရှေးရှု ထင်ရှားလာလေသည်။ ၎င်းတို့သည် ပရမတ်နယ်မှ ဉာဏ်ဖြင့်သာသိရသော ဆင်းရဲဒုက္ခ ဖြစ်ပါသည်။

"သညာနှင့် နယ် (၃)နယ်"

သမုတိနယ်တွင် နာမည်ခေါ်သံကြားခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ပရမတ်အမြင်တွင် သညာပေါ်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်တွင်

သညာပေါ်သည်ကို သိမြင်သော်လည်း ထိုသညာကို ငါ့သညာအဖြစ် စွဲယူထားသေးသည်။ ငါ့သညာအဖြစ် စွဲယူထားမှုကိုပယ်ရန် ထိုသညာကို မိမိနှင့်မဆိုင်ကြောင်း နှလုံးသွင်းနိုင်ရပေမည်။ ထိုသညာသည် နာမည်ခေါ်သံ(သဒ္ဒါရုံ)က ကျေးဇူးပြုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အသံချုပ်ပျောက်သည်နှင့် ထိုသညာမရှိတော့ချေ။ နာမည်ခေါ်သံ ကြားပါကလည်း ထိုသညာ မဖြစ်ပေါ်ရန် တားမရပါ။ သညာအပေါ်တွင် မိမိအလိုနှင့် အစိုးရခြင်း မရှိပါ။ ဤသို့ဖြင့် မိမိနှင့် မဆိုင်သော သညာ၏ အနတ္တသဘာဝကို သိမြင်ပြီး သစ္စာနယ်ဝင်ကာ ငါဆိုသော ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ကို ပယ်နိုင်သောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ဒိဋ္ဌိအယူ မနောက်ကံ ချုပ်သွားခြင်းသည် ဝိပဿနာ နိရောဓဆိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

" စေတနာနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ "

အများအားဖြင့် စေတနာကိုသိကြပါသည်။ သမုတိနယ် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေဖြင့် သိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဘယ်သူကတော့ စေတနာသိပ်ကောင်းတယ်၊ ဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကတော့ စေတနာ ထက်သန်တယ် စသည်ဖြင့် စေတနာကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်နှင့်တွဲ၍၄င်း၊ အခိုင်အမာ၊ အနှစ်အသားအားဖြင့်၄င်း၊ စေတနာကို အမြဲရှိတယ်အနေဖြင့်၄င်း နိစ္စဒိဋ္ဌိ၊ အတ္တဒိဋ္ဌိ အမြင်ဖြင့် စွဲယူလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအယူသည် သမုတိနယ်အနေဖြင့် မှန်ပါသည်။ အားလုံးလည်း လက်ခံကြပါသည်။

ပရမတ်နယ်တွင် စေတနာသည် သင်္ခါရ စေတသိက်တရားတစ်ခုသာဖြစ်ပါသည်။ ပရမတ်စေတနာသည် အကြောင်းမတိုက်ဆိုင်ခင် ကလည်း မရှိပါ။ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်တုန်းမှာသာ ဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် မရှိပါ။ ဖြစ်တဲ့နေရာမှာပင် ချုပ်ပျောက်၏။ ဥပမာ -

လျှချင်သော စေတနာဖြစ်ပေါ်လာပါက မလှူခင်ကလည်း ထိုစေတနာ မဖြစ်ပေါ်သေး၊ လှူပြီးသောအခါ၌လည်း ထိုစေတနာချုပ်ပျောက်၏။ လှူစဉ်ခဏမှာသာ ထိုစေတနာဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုစေတနာသည် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ မဟုတ်ပါ။ အမြဲမရှိပါ။ အခိုင်အမာ၊ အနှစ်အသား မရှိပါ။ ဖြစ်တဲ့ နေရာမှာ ချုပ်ပျောက်တတ်သော ပရမတ်တရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစေတနာကို ငါ၊ ငါ့ ဥစ္စာအနေနှင့် ဉပါဒါန်ဖြင့် စွဲယူလို့ မရပါ။

ဥစ္စာပစ္စည်း ဝတ္ထုများကို လှူလိုက်ကတည်းကစွန့်နိုင် သော်လည်း ငါလှူတာဆိုသော ဒိဋ္ဌိအယူကိုတော့ မစွန့်နိုင်ခဲ့ပါ။ စေတနာ ပရမတ်ကို မမြင်နိုင်သောကြောင့် ထိုစေတနာကို သမုတိနယ်အမြင်ဖြင့် ငါလှူတာလို့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အယူဖြစ်သော ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ဖြင့် စွဲယူ လိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဤကဲ့သို့ ဒိဋ္ဌိအမြင်နှင့်လှူသောကြောင့် သံသရာတွင်း ကောင်းကျိုး ချမ်းသာတော့ ရပေမည်။ သံသရာလွတ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အထောက်အပံ့ကောင်း ကုသိုလ်တော့ မဖြစ်နိုင်ချေ။

"လူနှင့် စေတနာ ဥပမာ"

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် စေတနာအလွန်ကောင်း၏။ သူနှင့်တွေ့တိုင်း ကျွေးမွေးညှော့ခံ၏။ ထိုကဲ့သို့ စေတနာနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ကို တွဲ၍ပြောကြ၊ မြင်ကြပါသည်။ အမှန်မှာ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က ကျွေးခြင်း မဟုတ်ပါ။ သူ့မှာ စေတနာ ရှိမှ၊ စေတနာဖြစ်ပေါ်မှ ကျွေးပါသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တွေ့ သော်လည်း သူ့မှာစေတနာမပေါ်လျှင် မကျွေးပါ၊ မလှူပါ၊ မပေးပါ။ ထို့ကြောင့် စေတနာသည် ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်ပါ။ စေတနာ ပရမတ်အပေါ်မှာ ဒိဋ္ဌုပါဒါန် ကပ်သွားသောကြောင့် လူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် အယူမှား

သွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စေတနာကို ခွဲခြားမြင်တတ်လျှင် စေတနာအပေါ်မှာ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်နိုင်လေသည်။ ၎င်းနှလုံးသွင်းမှုကို မဂ္ဂင်ပွားခြင်းဟုခေါ်သည်။ မဂ္ဂင်ပွားမှုကြောင့် စေတနာပရမတ်၏ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်မှုသဘောကို အရှိအတိုင်း အနတ္တအမြင်ဖြင့် နှလုံးသွင်းနိုင်သောအခါ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ဒိဋ္ဌိအမြင် ချုပ်သွားခြင်းသည် နိရောဓသစ္စာ ဆိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တဒင်္ဂနိဗ္ဗာန်ဟုခေါ်သည်။

"ကမ္မသတ္တိ (သို့မဟုတ်) ကံသတ္တိ"

ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်ရာ၌ဋ္ဌ၊ အကုသိုလ်မကောင်းမှုဒုစရိုက်ပြုလုပ်ရာ၌ဋ္ဌ အဓိကမှာ စေတနာသည် အရေးကြီး၏။ စေတနာသည် ပြဋ္ဌာန်း၏။ စေတနာ သင်္ခါရကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ကံမြောက်ကြရခြင်းဖြစ်သည်။

စေတနာသည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တုန်း ခဏသာဖြစ်ပေါ်၏။ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်သွား၏။ သို့သော် စေတနာသည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံသည် ကမ္မသတ္တိ အနေဖြင့် စိတ်အစဉ်မှာကိန်း၍ အမြဲလိုက်ပါနေ၏။ ထိုကမ္မသတ္တိသည် အနာဂတ်ကာလတွင် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံလုံလောက်သောအခါ အကျိုးတရားအနေဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော သဘာဝသတ္တိ ရှိလေသည်။

အဓိကတင်ပြလိုသည်မှာ စေတနာတို့သည် ပရမတ်သဘာဝအနေနှင့် ဖြစ်တဲ့နေရာမှာ ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ သို့သော် စေတနာသည် စိတ်အစဉ်မှာ ကံသတ္တိအနေဖြင့် ချန်ထားခဲ့သည်။ ထိုကံသတ္တိသည်လည်း အကိန်းဓါတ် သဘောအနေဖြင့် စိတ်အစဉ်မှာ ပါဝင်သွား၏။

အနာဂါတ်တွင် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံသောအခါ ထိုကံသတ္တိသည် အကျိုးတရားတစ်ခုကို ဖြစ်ခွင့်ပြုလေသည်။ ကံသတ္တိသည် စိတ်အစဉ်မှာလိုက်ပါနေပြီး အကြောင်းတရားတို့ ညီညွှတ်ပြည့်စုံသော အခါ အကျိုးတရားတစ်ခုကို ဖြစ်ခွင့်ပြုနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိ ရှိလေသည်။

ကံသတ္တိ၏စိတ်အစဉ်မှာ လိုက်ပါနေပုံကို ဥပမာပေးရလျှင် လုပ်ငန်းဌာနတစ်ခုတွင် အကြီးအကဲတစ်ဦးက လက်အောက် ဝန်ထမ်းတို့ကို လုပ်ငန်းခွင်တွင် ဆေးလိပ်မသောက်ရ၊ ကွမ်းမစားရ စသည်ဖြင့် အမိန့်ထုတ်ထားပါက ၎င်းအမိန့်သည် ပြောဆိုသတိပေးပြီးသည်နှင့် ချုပ်ပျောက် သွား၏။ သို့သော် ဝန်ထမ်းအလုပ်သမားတို့၏ စိတ်အစဉ်တွင် ထိုသတ္တိသည် ကိန်း၍အမြဲလိုက်ပါနေ၏။ တစ်ခါတစ်ရံ ဆေးလိပ်သောက်ချင်စိတ်၊ ကွမ်းစားချင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း စိတ်အစဉ်တွင် လိုက်ပါနေသော ထိုသတ္တိ၏ စွမ်းအားသည် ဆေးလိပ်သောက်ခွင့် ကွမ်းစားခွင့် မပြုချေ။ ဤနည်းတူ စေတနာ သင်္ခါရတို့သည် ချုပ်ပျက်ပြီးသော်လည်း ကံသတ္တိအနေဖြင့် စိတ်အစဉ်တွင် လိုက်ပါနေသည်ကို သူများပြောမဟုတ်ပဲ၊ ကိုယ်တိုင်သိ၊ မျက်မှောက်သိအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေသည်။

"သညာ နှင့် သင်္ခါရ"

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့သည် နေ့စဉ်ဘုရား ရှိခိုးတတ်ကြပါသည်။ အများအားဖြင့် ငါဘုရားရှိခိုးဦးမှဆိုပြီး ဘုရား စင်ရှေ့အရောက် သွားတတ်ကြပါသည်။ ဘုရားရှိခိုးနေစဉ်၌လည်း ဘုရားဂုဏ်တော်၊ ပုံတော်များကို ရည်မှန်းဦးခိုက် ကန်တော့ကြပါသည်။ ဤသည်မှာ ရိုးရာအစဉ်အလာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အလွန် ကောင်းမြတ်

ပါသည်။ ပန်း၊ ဆီမီး၊ သောက်တော်ရေ၊ ဆွမ်းတော်ပွဲစသည်ဖြင့်လည်း ဆက်ကပ် လှူဒါန်း ကြပါသည်။ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်၊ သမထ ဘာဝနာ ကုသိုလ် များရကြပါသည်။

သို့သော် ထို့ထက်ပို၍ သညာ၊ သင်္ခါရတို့၏ ပရမတ်သဘာဝ တရားတို့ အလုပ်လုပ်နေကြပုံကို မြင်နိုင်လျှင် ဝိပဿနာဘာဝနာ ကုသိုလ်ပင် ထပ်၍ရနိုင်ကြပေမည်။ ဥပမာ ဘုရားရှိခိုးချင်တာကို ဆန္ဒ စေတသိက် ပေါ်သည်၊ စေတနာက တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သည်၊ ဝီရိယက ဘုရားစင်ရှေ့ ရောက်အောင် အားထုတ်သည်။ ဤသို့သိနိုင်လျှင် မနောကံ၊ ကာယကံ ဆိုသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်း နိုင်ပေသည်။

ဘုရားဂုဏ်တော်များ ရွတ်ပွားသောအခါ၌လည်း အရဟံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော စသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုကြ၏။ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းနိုင်လျှင် ထိုရွတ်ဆိုမှု တို့သည် သညာများ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေခြင်းသာဖြစ်သည်။ အရဟံလို့ ဆိုလိုက်တာနှင့် ထို အရဟံသညာ မရှိတော့ချေ။ နောက်ထပ်ဆိုသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါသညာ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ချက်ခြင်းချုပ်ပျောက်၏။ ဤသို့ သညာ၏ ဖြစ်ပုံချုပ်ပုံကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ နှလုံးသွင်းနိုင်ပါက ဝိပဿနာ ကုသိုလ်ပင် ထပ်မံရရှိနိုင် ပေမည်။

"ရှုပ်နာမ်–ကြောင်းကျိုးနှင့်ငါ"

မော်တော်ကားမောင်းနေစဉ် မိမိကားရှေ့မှ အမှတ်တမဲ့ လူဖြတ်ကူးသည်ကို မြင်လိုက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ချက်ချင်းဘရိပ် အုပ်လိုက်မိကြပါသည်။ ထို့နောက် 'ငါဘရိပ်အုပ် မြန်လို့ ပေါ့ကွာ'

ဟူ၍လည်း စိတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်တတ် ကြပါသည်။ အမှန်မှာ စိတ်ဖြစ်စဉ် အရ လူဖြတ်ကူးသည်ကို မျက်စိကမြင်သည်နှင့် နောက်စိတ် မနောတွင် ဖြစ်ပေါ်သော သညာ၊ ဘရိပ်အုပ်ရန်တိုက်တွန်းသော စေတနာတို့ ကြောင့် ဘရိပ်အုပ်သော ရုပ်နာမ်အစဉ်သာ အကြောင်း အကျိုးဆက်ပြီး ဖြစ်ပေါ် သွားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ရှေးရုပ်နာမ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ် သွားသည်ကို နောက်စိတ်က သတိမပြုမိနိုင်သောကြောင့် နောက်စိတ်က ‘ငါဘရိပ်အုပ် မြန်လို့ပေါ့ကွာ’ဟူ၍ ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးဆက်အစဉ်ကို (ငါ)ဟု အသိမှား၊ အမှတ်မှား၊ အယူမှားတို့ဖြင့် စွဲယူသိမ်းပိုက်လိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

“ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ”
(အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသောဉာဏ်)

ပစ္စယသည် အကြောင်းဖြစ်၍ ပရိဂ္ဂဟသည် သိမ်းဆည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေ၍ သိမ်းဆည်းတတ်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ဝိစိကိစ္ဆာကို တဒင်္ဂပယ်သတ်နိုင်သည့်အပြင် (၆၂)ပါးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကိုလည်း ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်ဖြင့် ခပ်ကြာကြာပယ်ခွါနိုင်၏။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ ဟုငှင်း၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်ဟုငှင်း၊ ယထာဘူတဉာဏ်ဟုငှင်း၊ သမ္မာဒဿန ဟုငှင်း ခေါ်ဆိုနိုင်သေးသည်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ခေါ်ယထာဘူတဉာဏ်ကို မရလျှင် (အားနဲသောဝိပဿနာ)ဖြစ်၍ ရှေ့သို့ ဉာဏ်မတက်နိုင်ပဲ ရှိပေမည်။

ဒိဋ္ဌိဖြုတ်ဟူသောစကားသည် အရေးပါလှပါသည်။ ဒိဋ္ဌိကိုဖြုတ်ရာ၌ တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန၊ သမုစ္ဆေဒ၊ ပဋိပဿဒ္ဓိ၊ နိဿရဏ-ပဟာန်တို့တွင် တဒင်္ဂပဟာန် နှင့်ပယ်သတ်ရပါသည်။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် ဒိဋ္ဌိကိုဖြုတ်ပစ်ရပါသည်။ ရှေးဦးစွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲကြီးကို ဉာဏ်ဖြင့်အစိတ်စိတ် ခွဲပစ်ရသည်။ ပထဝီသည် ကြမ်းတမ်းခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။

ဖေါက်ပြန်တတ်၏။ ဖေါက်ပြန်တတ်သော သဘောကို ရုပ်ဟုသိမှတ်ရ၏။ ဝေဒနာသည် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ခံစားခြင်းသဘောကို ဝေဒနာဟုသိမှတ်ရ၏။ ဤသို့ ရုပ်နာမ် တို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ဖြင့် ဉာဏ်မှာသိမြင်သူကို နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ရှိသူဟုခေါ်ဆိုရလေသည်။

ထိုသူသည် ဒိဋ္ဌိကိုဖြုတ်ထားသော ယောဂီဖြစ်သော်လည်း ဝိပဿနာ အားထုတ်နေသူဟု မဆိုနိုင်သေးချေ။ ထိုသူသည် ဝိပဿနာအားထုတ် သည်ရှိသော် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်(အနုစား)ကို ရရှိနိုင် လေသည်။ (အားနဲသောဝိပဿနာ)သည် နုနယ်နေသည်။ အတ္တဂါဟ (အတ္တစွဲယူခြင်း)ကို မပယ်နိုင်ချေ။ ဥပက္ကိလေသခေါ်သော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါးကို မလွန်နိုင်ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်လမ်းဆုံး နေပေပြီ။ ဉာဏ်စဉ်မတက်တော့ချေ။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်အတွက် အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်း ရာ၌ (နီးသောအကြောင်း)ကိုငှင်း (ဝေးသောအကြောင်း)ကိုငှင်း သိမ်းဆည်း ရပါသည်။ နီးသည်ဖြစ်စေ၊ ဝေးသည်ဖြစ်စေ**'မှန်ကန်'**သော **(ကြောင်းကျိုး ဆက်)** ကိုသိလျှင် **'ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်'** ကိုရသည် မည်၏။ ဆီလျော်သော အကြောင်းကိုရှုရာ၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းတို့အရ ဆင်ခြင်နိုင်လျှင် ကောင်းစွာ မြင်လွယ်သော်လည်း အဘိဓမ္မာသဘောကို မနိုင်လျှင် ဆင်ခြင်ရန် ခဲယဉ်းသောကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာ အတွက် **(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ)** ဟူသောအကြောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာ အတွက် **(အာရုံ၊ ဒွါရ၊ ယောနိသော မနသိကာရ)**စသော အကြောင်း တရားများကို ဆင်ခြင်ကုန်ရာ၏။

"ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းတရားများ"

ရုပ်သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဆိုသော အကြောင်းတရား

(၄)ပါးတို့အပေါ်တွင် မှီနေရသည်။ ယင်းတို့ကို ရုပ်၏အကြောင်း တရား လေးပါးဟု ခေါ်သည်။ ကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ်(kamma-born materiality)သည် အသိရ မလွယ်လှပါ။ အဘိဓမ္မာဒေသနာတွင် ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်သည် ပသာဒရုပ်ဟုခေါ်သော မျက်စိ အကြည်၊ နားအကြည်၊ နှာခေါင်းအကြည်၊ လျှာအကြည်၊ ကိုယ်အကြည်၊ မနော အကြည်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းအကြည်ရုပ်ကို နားလည် လွယ်အောင် ကြည့်မှန်နှင့်ဥပမာပေးရပါသည်။ မှန်သည် မျက်လုံး နှင့် တူ၏။ မှန်ပေါ်တွင် သုတ်ထားသောပြဒါးသည် အကြည်ရုပ်နှင့် တူသည်။ ထိုအခါ မှန်ကို လူနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်လိုက်ပါက ပြဒါးကို အမှီပြု၍ ပုံရိပ် ထင်သကဲ့သို့ မျက်စိ အကြည်ရုပ်ကို အမှီပြု၍ မြင်စိတ် ဖြစ်ပေါ် ရပါသည်။ ထိုသို့ မျက်စိအကြည်ရုပ်ကို နားလည်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနော တို့၏ အကြည်ရုပ် တို့သည်လည်း တစ်သဘောတည်းသာ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းအကြည်ရုပ် တို့သည် ကံကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်နေရသဖြင့် ကံကုန်သောအခါ အကြည်ရုပ်တို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ပါ။ ထို့ကြောင့် ကံကုန်၍သေဆုံးခြင်းသည် အကြည်ရုပ်တို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်သောကြောင့် စိတ်တို့လည်း မဖြစ်ပေါ်နိုင်ဘဲ ချုပ်ငြိမ်း ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကို စိတ္တဇရုပ် (mind-born materiality) ဟုခေါ်၍ ယင်းရုပ်သည် စိတ်ပြောင်းတိုင်း လိုက်၍ ပြောင်းနေသော ရုပ်ဖြစ်သည်။ ငိုချင်စိတ်ကြောင့် ငိုသည့်ရုပ်၊ ရယ်ချင် စိတ်ကြောင့် ရယ်သည့် ရုပ်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ လျှောင်း-ထိုင်-ရပ်-သွား ရုပ်တို့သည် လျှောင်းချင်၊ ထိုင်ချင်၊ ရပ်ချင်၊ သွားချင်သောစိတ်ကြောင့် ဖြစ်၏။

ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ကို ဥတုဇရုပ် (temperature-born

materiality)ဟု ခေါ်သည်။ ပူသောဥတုကြောင့် ပူသည့်ရုပ်၊ အေးသော ဥတုကြောင့် အေးသည့် ရုပ်ဖြစ်ပေါ်ရသည်။

အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်ကို အာဟာရဇရုပ် (nutrient-born materiality)ဟုခေါ်သည်။ အစာမစားရလျှင် ဆာသည့်ရုပ်၊ အစာဝလျှင် ပြည့်ဖြိုးသောရုပ်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

အာရုံ(၆)ပါးနှင့် ဒွါရ(၆)ပါးတိုက်မှုကြောင့် နာမ်တရား ၆မျိုး ဖြစ်ပေါ်၏။

၁။မျက်စိနှင့် အဆင်းတိုက်မှုကြောင့် မြင်စိတ်(ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်)

၂။ နားနှင့် အသံတိုက်မှုကြောင့် ကြားစိတ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်)

၃။ နှာခေါင်းနှင့် အနံ့တိုက်မှုကြောင့် နံစိတ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်)

၄။ လျှာနှင့် အစာတိုက်မှုကြောင့် စားစိတ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်)

၅။ ကိုယ်နှင့်အထိတိုက်မှုကြောင့် ထိစိတ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်)

၆။ မနောနှင့် အတွေးတိုက်မှုကြောင့် တွေးစိတ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်) တို့ ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ထိုသို့သိခြင်းသည် စာသိ၊ သညာသိသာ ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တွေ့သိမြင်အောင် ကိုယ်ပိုင်သိဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်း အားထုတ်ရပေမည်။

ဥပမာ နာမည်ခေါ်သံက ကျေးဇူးပြုမှ မိမိအမည်ကိုမှတ်သော (သညာ)ပေါ်ရသည်။ အရသာက ကျေးဇူးပြုမှ (ဝေဒနာ)ပေါ်ရသည်။ ရဟန်းကို ဖူးမြင်ရမှ ရူပါရုံက ကျေးဇူးပြုမှ လှူချင်သော (စေတနာ) ပေါ်ရသည်။ ထိသောအာရုံက ကျေးဇူးပြုမှ မာပျော့၊ ပူအေးကို သိသော

(ဝိညာဏ်) ပေါ်ရသည်။ **'အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ'** စသော **'အာရုံတရား'**တို့က ကျေးဇူးပြုမှသာ **'နာမ်တရား'**တို့ ဖြစ်ပေါ်ရသည်ကို **'ခန္ဓာဉာဏ်'**ရောက် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမြင်ရပေမည်။

"ထိမှု သိတယ်"

ထိသိကို အများအားဖြင့် ကြားဖူးကြပါသည်။ သို့သော် ထိသော အာရုံမှ ကျေးဇူးပြုမှု သိမှု ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ရသည်ကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်ရန် မလွယ်လှပါ။ ထိမှုဟူသော အကြောင်းတရားက ကျေးဇူးပြုပါမှ သိမှုဝိညာဏ်သည် အကျိုးတရား အနေဖြင့် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ (အသစ်)ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိမှုအကြောင်း တရားကင်းပါကလည်း ထိုဝိညာဏ်သည် ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက်ပါသည်။ အာဂန္တုဓမ္မမျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ဝိညာဏ်သည် မွေးသည်မှ သေဆုံးသည်အထိ အမြဲရှိနေသော အခိုင်အမာ အနှစ်သာရမျိုး၊ အမာခံမျိုး မဟုတ်ပါ။ ထိုကြောင့် သိမှုဝိညာဏ်သည် မိမိနှင့်မသက်ဆိုင်ပဲ သူ့သဘောသူဆောင်၍ (အကြောင်းအကျိုး) အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက် နေသောကြောင့် ငါလည်းမဟုတ်၊ ငါ၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့ သိမြင်နှလုံးသွင်းနိုင်ပါက ရုပ်နာမ် အပေါ်တွင် အနတ္တလက္ခဏာဝင်ကာ ဝိပဿနာကို ပွါးများ အားထုတ်နိုင်ပေမည်။

"သမာဓိနှင့်ပညာ"

ဝင်လေထွက်လေ၌ဖြစ်စေ၊ စင်္ကြံလျှောက်၍ဖြစ်စေ၊ သွားနှင့် ကြိတ်ဝါး၍ဖြစ်စေ၊ လက်နှင့်ကိုင်၍ဖြစ်စေ၊ ထိနေသော သဘောမှတစ်ပါး နာမည်၊ သဏ္ဍာန်များ ပညတ်များမပါရအောင် ထိနေသောအာရုံမှ မပျံ့လွင့်အောင် ထိနေသော အာရုံသက်သက်ပေါ်မှာပဲ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟောကြားသကဲ့သို့ (ကွက်ကြား) တည်နေအောင် သမာဓိလိုအပ်ပါသည်။ ထိုသမာဓိ မပြည့်စုံလျှင် လေနှင့် နှာခေါင်း၊ ခြေထောက်နှင့် ကြမ်း၊ အစာနှင့် လျှာ၊ လက်နှင့် ခွက်စသည်ဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်သွားသောကြောင့် နာမသဏ္ဍာန် ပညတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုထိ နေသော အာရုံမှလွဲ၍ တခြားသို့ မပျံ့လွင့်အောင် သမာဓိကို ထူထောင် ရပေမည်။

သမာဓိထူထောင်ပုံမှာ ဝင်လေထွက်လေ (သို့မဟုတ်)ဖေါင်းပိန် (သို့မဟုတ်) နာမှု ကျင်မှုစသည့် အာရုံတစ်ခုကို အောက်မေ့မှုသည် သတိ ဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံမှ တစ်ခြားအာရုံများသို့ လျှောကျမသွားအောင် ပင့်တင် ချီးမြှောက်ထားမှုသည် ဝီရိယဖြစ်သည်။ သတိက အောက်မေ့ ထားသော အာရုံကို ဝီရိယဖြင့် ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုကြောင့် တစ်ခြားအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်ပဲ ထိုအာရုံ အပေါ်၌ကပ်၍ စူးစိုက်တည်ကြည် နေမှု သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဥပမာ သေနတ်ပစ်ခြင်းနှင့် တူလေသည်။ ပစ်မှတ်ကိုယူခြင်းသည် သတိဖြင့် အာရုံတစ်ခုကို အောက်မေ့ခြင်းနှင့်တူ၏။ ပစ်မှတ်ကို ချိန်ခြင်းသည် ဝီရိယနှင့်တူ၏။ သတိ ဝီရိယအစွမ်းဖြင့် ပစ်မှတ်အာရုံအပေါ်တွင် တည်ငြိမ်မှု ရှိလာအောင် အားထုတ်ခြင်းဖြင့် ပစ်မှတ်အာရုံအပေါ်၌ ကပ်၍တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

မိမိယူထားသော မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားပါက သတိရှိလျှင် ချက်ခြင်းသတိပြုမိ၍ မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံသို့ ပြန်လည်ဆွဲတင်ပြီး ထိုအာရုံမှလျောကျမသွားအောင် ပင့်တင်ချီးမြှောက်ထားမှုသည် ဝီရိယပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝီရိယအားကောင်းပါမှ သတိ၏အစွမ်းဖြင့် သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ သမာဓိအရာတွင် ပါရမီကိုငံ့စရာမလိုပေ၊ ဝီရိယသာ လိုရင်းဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ သမာဓိ၏အစွမ်းဖြင့် ထိုထိနေသော အာရုံ၌ (ကွက်ကြား)တည်နေပါက ရုပ်ပရမတ်တို့ကို ကောက်တတ်သော ဉာဏ်ပညာလိုအပ်လေသည်။ ထိုသော အာရုံပေါ်တွင် ဓါတ် (၄)ပါး အစုအဝေးမှ ထင်ရှားရာကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းတတ်ရပေမည်။

ဥပမာ-လက်ထိပ်ဖြင့် စားပွဲပြင်ပေါ်တွင် ဖိကြည့်ပါ။ တွေ့ထိသောအခြင်းအရာ ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် နောက်မှတွန်းထိုး ထောက်ကန်သောသဘောသည်ရှိရ၏။ ထိုဝါယောဓါတ်၏ တွန်းမှုအစွမ်းကြောင့် လက်ထိပ်တွင် သိပ်သည်းခြင်း (ပထဝီဓါတ်)၏ဖေါက်ပြန်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တွန်းမှု ဝါယောဓါတ်သည်လည်း တေဇောဓါတ်စွမ်းအား မရှိပဲနှင့်မဖြစ်နိုင်။ လှုပ်ရှားမှုတိုင်းတွင် စွမ်းအင်လို၏။ ထိုတေဇော၊ ဝါယော၊ ပထဝီဓါတ် သုံးပါးတို့ကို အညီအညွတ် တစ်ပေါင်းတည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းမှုသဘော အာပေါဓါတ် ရှိရလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိမှုတစ်ခုတွင် ဉာဏ်၏ အာရုံအနေဖြင့်သာ ဓါတ် (၄)ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်လေသည်။

“ လက် နှင့် စားပွဲပျောက် နာမ်ရုပ်ရောက် ”

လက်ထိပ်နှင့် စားပွဲပြင်အပေါ် ထိရာတွင် အထက်ပါအတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် ဓါတ် (၄)ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်ပါက လက်လည်းပျောက်

စားပွဲလည်းပျောက်ပြီး ဓါတ်(၄)ပါးဆိုသော ရုပ်၏ဖေါက်ပြန်ပြောင်းလဲမှု သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေသည်။ ရုပ်နှင့်နာမ်သဘောကို ထိမှုကရုပ်၊ သိမှုကနာမ်ဟုဆိုသော်လည်း သမုတိနယ်မှသူသိ၊ ငါသိသဘောမျိုး မဟုတ်ပါ။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဖြင့် နှလုံးသွင်းနိုင်ပြီး ဉာဏ်ဖြင့်သာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သိနိုင်သော ပရမတ်အမြင်မျိုးဖြစ်ကြောင်းကို အထူးသတိပြုသင့်ပါသည်။

"ဝဋ်သုံးပါးနှင့် အခြေခံဉာဏ်(၂)ပါး"

(ဝိပါကဝဋ္ဋ်)		(ကိလေသဝဋ္ဋ်)	(ကမ္မဝဋ္ဋ်)
ဝိညာဏ်		အဝိဇ္ဇာ	သင်္ခါရ
နာမ်ရုပ်	ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး	တဏှာ	ကမ္မဘဝ
သဠာယတန	ခန္ဓာငါးပါး	ဥပါဒါန်	
ဖဿ			
ဝေဒနာ			

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ဟောပြသောဒေသနာတော်ဖြစ်သည်။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိမြင်ပါက ရုပ်နာမ်မှတစ်ပါး အခြားအတ္တကောင်မရှိ။ အကြောင်းတရားတို့အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း (ပစ္စယာကာရ)ကို သိမြင်သောသူအား (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ) ကင်းပျောက်၏။ အကြောင်းတရားတို့ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့ ချုပ်ပျောက်ခြင်း (ပဋိလောမ ပစ္စယာကာရ)ကို သိမြင်သောသူအား

(သဿတဒိဋ္ဌိ)ကင်းပျောက် ၏။ ထိုသို့ အစွန်းနှစ်ပါးတို့မှ မကပ်ရောက် မူ၍ မဇ္ဈိမပဋိပဒါအကျင့်ဖြစ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

မြင်ဆဲ၊ ကြားဆဲ၊ နံ့ဆဲ၊ စားဆဲ၊ ထိဆဲ၊ တွေးဆဲ တို့တွင် ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့သည် အတိတ်က အကြောင်း(ကံ)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုးတရား (ဝိပါကဝဋ္ဋ) ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းရုပ်နာမ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါလို့သိတာသည် အဝိဇ္ဇာ၊ နှစ်သက်တာသည် တဏှာ၊ စွဲလမ်းတာသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါသည်။ (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)တို့သည် ကိလေသဝဋ္ဋတို့ ဖြစ်ကြ၍ ကိလေသာပါဝင်သော ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောနှင့် အားထုတ်မှု (သင်္ခါရ) များကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်(ကံ)များဖြစ်ပေါ်ကြခြင်းသည် (ကမ္မဝဋ္ဋ) ဖြစ်သည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ့၊ စား၊ ထိ၊ တွေးဆိုသော အကျိုးတရား (ဝိပါကဝဋ္ဋ) အပေါ်တွင် (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်) ကိလေသာဝင်သောကြောင့် (ကံ) ဖြစ်ပေါ်ကာ အကြောင်းတရား(ကမ္မဝဋ္ဋ)အနေဖြင့် သံသရာလည်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိလေသဝဋ္ဋချုပ်လျှင် ကမ္မဝဋ္ဋချုပ်၏။ ဤသို့ဖြင့် အကြောင်း (ကံ)ချုပ်ပါက အကျိုး(ဇာတိ)ချုပ်ကာ သံသရာရပ်တော့သည်။

ဥပါဒါန ပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသော ဒေသနာတော်အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်(ကံ)တို့သည် (ဥပါဒါန်)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟုဆို၏။ ထိုကံ တို့သည် ဥပါဒါန်ကပ်သော ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော စေတနာ(ကံ)တို့ဖြင့် အား ထုတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ဥပါဒါန်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ကောက်တတ်ပါက မိမိ၏ ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော စေတနာ (ကံ)တို့တွင် (ဥပါဒါန်)ကိုမိလျှင် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းနိုင်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရလေသည်။

ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ့၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန် ကပ်၊ မကပ်ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဥပါဒါန်ကပ်တာကို နောက်မှသတိဖြင့်

အသိလိုက်နိုင်လျှင်လည်း ဉပါဒါန် ဖြစ်ပျက် သိတာကမဂ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် တစ်ကြိမ်တွင် နှစ်စိတ် ပြိုင်မဖြစ်ပေ။ ဉပါဒါန်ကပ်သော အချိန်တွင် ဉပါဒါန်ကို သိနိုင်သောဉာဏ်မဖြစ်ပေါ်သေး။ သတိဖြင့် အသိလိုက်နိုင်သောအချိန် တွင်လည်း ဉပါဒါန် မရှိတော့ချေ၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏။ ဉပါဒါန်ပါဝင်သော စိတ်သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍ အသိလိုက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသဝဋ် တဒင်္ဂချုပ်လေသည်။ ကိလေသဝဋ်ချုပ်လျှင် ကမ္မဝဋ်ချုပ်၏။ ကမ္မဝဋ်ချုပ်ပါက နောက်ဘဝ၊ နောက် ခန္ဓာဆိုသော ဝိပါကဝဋ်ချုပ်ကာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ရပ်တော့သည်။ မြင်မှု အပေါ်တွင် ဉပါဒါန်မကပ်တာကို သိနိုင်လျှင်လည်း သတိဖြင့်အသိလိုက်ခြင်း ကြောင့် မောဟချုပ်၏။ မောဟမရှိတာကို မောဟမရှိမှန်းသိလျှင်လည်း သတိ ပဋ္ဌာန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ဝဋ်(၃)ပါးနှင့် အကြောင်းအကျိုး ကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက်သိမြင်လျှင် အခြေခံဉာဏ်နှစ်ပါးကို ရရှိနိုင်လေသည်။

"ဉပါဒါန်နှင့်အကြောင်းတရား"

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အာရုံနှင့် ဒွါရတိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်သောခန္ဓာသည် အကျိုးခန္ဓာသာဖြစ်သည်။ ဝိပါက်ခန္ဓာဟုလည်း ခေါ်၏။ ၎င်းတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဉပါဒါန်တို့ မပါဝင်သေးချေ။ ၎င်းအကျိုးခန္ဓာ အပေါ်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဉပါဒါန်ဖြစ်သော ကိလေသာဝင်ပါက ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောသင်္ခါရဖြင့် အားထုတ်မှုကြောင့် ကံမြောက်ပြီး အကြောင်းခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ၎င်းအကြောင်းခန္ဓာသည် နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ထိုကြောင့် ဝိပဿနာသည် အကျိုးခန္ဓာမှ အကြောင်း ခန္ဓာ မဖြစ်ပေါ်အောင် နှလုံးသွင်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းနိုင်ရန် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဉပါဒါန်ဆိုသော အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း နိုင်ရပေမည်။

ဇင်းအကြောင်းတရား (၃)ပါးတို့တွင် ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှားသဖြင့် သိမ်းဆည်းရန် လွယ်ကူနိုင်လေသည်။ ထိုကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန်ကပ်၊ မကပ်ကို သတိထားကြည့်ပါက ပယ်ရမည့် အကြောင်းတရားတို့ကို ပထမဦးစွာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပေမည်။

စွဲလမ်းနိုင်ရာဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်သိမှု)အပေါ်တွင် ဥပါဒါန် ကပ်ပါက အကြောင်းတရားဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မကပ်ပါက အကျိုးတရားသာ ဖြစ်လေ သည်။ ထို့အတူ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရတို့အပေါ်တွင်လည်း ဥပါဒါန် ကပ်ပါက အကြောင်း တရားများဖြစ်ကြပြီး ဥပါဒါန် မကပ်ပါက အကျိုးတရား များသာ ဖြစ်ကြလေသည်။

ထိုသို့ အကျိုးတရားရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်နေခြင်းသည် အကြောင်းတရား (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)ကို ပယ်နေခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ဥပါဒါန်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခြင်းသည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရသည့်အပြင် အကြောင်းတရား (သမုဒယ)ကိုပါ တဒင်္ဂပယ်နိုင်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် အကျိုးတရားရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် လက္ခဏာ(၃)ပါးတင်၍ ပွားများနှလုံးသွင်းရင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆင့်ဆင့်ရင့်ကျက်ကာ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်ကြပေမည်။

"ဥပါဒါန်နှင့်အနတ္တ"

ဥပါဒါန်သည် သူ့သဘောသူဆောင်၏။ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှ၊ နံသမျှ၊ စားသမျှ၊ ထိသမျှကို ဥပါဒါန်က မယူချေ။ မနောမှာရှိသော ဥပါဒါန်က သူကြိုက် ရာကိုသာ စွဲယူ၏။ ဥပမာ ထမင်းနှင့်ဟင်းစားသောအခါ ဥပါဒါန်သည် ထမင်းစားနေသော်လည်း ထမင်း၏အရသာကို မယူချေ။ ဟင်း၏အရသာကိုသာ စွဲယူပြီး စိတ်ထဲမှာ ကောင်း၊ မကောင်း မနောကံ ဖြစ်ပေါ်သွားတော့သည်။ ထို့အတူ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှကိုလည်း ဥပါဒါန်က

မစွဲပါ၊ ဥပါဒါန်နှင့် မစွဲပါက မြင်ကာမျှ၊ ကြားကာမျှသာဖြစ်လေသည်။ ထို့ထက်စိတ်မှာ အပိုမဖြစ်ပါ။ ဥပါဒါန်ကပ်သော မြင်မှု၊ ကြားမှုတို့ကိုသာ စိတ်မှာ စွဲလမ်းသွား ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်သည် သူ့သဘော သူဆောင်ပြီး သူ့အလိုအတိုင်း သူကြိုက်ရာကိုသာ စွဲယူကြောင်း သတိပဋ္ဌာန် ရှိလျှင် ဥပါဒါန်၏ အနတ္တသဘောကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေမည်။ ထိုအခါ ငါ့အလို မဟုတ်ပဲ ဥပါဒါန်နှင့် စွဲလမ်းမှုသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ဓမ္မသဘာဝ အရှိအတိုင်း ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါအမြင်ကို ကျော်လွန်အောင် ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ပေမည်။

"အတ္တနှင့်အနတ္တ"

အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်မှုတွင် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း အစိုးရသည်၊ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆလျှင် အတ္တအယူဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်သည်ဟုယူလျှင် အနတ္တအယူဖြစ်သည်။ ၄င်းကို လက်တွေ့ သုံးသပ်လိုလျှင် လက်ခုပ်တီးကြည့်ပါ။ လက်ခုပ်တီးခြင်းသည် အကြောင်းဖြစ်၍ လက်ခုပ်သံမည်ခြင်းသည် အကျိုးဖြစ်သည်။ ထိုအခါ လက်ခုပ်တီးခြင်း အကြောင်းရှိနေပါလျှက် လက်ခုပ်သံ မမည်ပါနှင့်ဟု အကျိုးတရားအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း အမိန့်ပေး၍ အစိုးမရသလို လက်ခုပ်မတီးပဲ လက်ခုပ်သံ မည်အောင်လည်း လုပ်၍မရပါ။ ထို့ကြောင့် မိမိအလိုဖြင့် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် အစိုးမရပဲ အကျိုးတရားသည် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကြောင်းအားလျော်စွာပင် ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ဤသို့ လက်တွေ့ကျကျ သိမြင်ပါက သဘာဝတွင် အတ္တသဘောမရှိဘဲ အနတ္တ သဘောသာ ရှိသည်ကို ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပေမည်။

"မိမိသည် အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရ၏။"

အခန်းတစ်ခုတွင် မှောင်နေပါက ထိုအမှောင်ကို ဖယ်ချင်လျှင် အမှောင်ကို တိုက်ရိုက်ဖယ်၍ မရပေ။ အလင်းဆိုသော အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အလင်းဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် အမှောင်ချုပ်ပျောက်ရခြင်းသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ မိမိသည် အမှောင်ဖယ်ခြင်းဆိုသော အကျိုးတရားနှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ၊ အလင်းဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကျိုးတရားသည် မိမိအလိုနှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်ပြည့်စုံလာသောအခါ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အသစ် အသစ် အနေနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်လေသည်။

"သမုတိ အကြောင်းအကျိုး"

သမုတိနယ်တွင် အကြောင်းအကျိုးကို လူတိုင်း နားလည် ကြပါသည်။ အကြောင်းကောင်းလို့ အကျိုးကောင်းတာ၊ အကြောင်းဆိုးလို့ အကျိုးဆိုးတာဆိုပြီး အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်ကို တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်နေမှု (connection)သဘောမျိုး ဖြစ်နေသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို မွေးဖွားလိုက်သည့်သဘောမျိုး ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်တွင် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွယ်ခြင်း သဘောမျိုး မရှိပါ။ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို အခြေအနေပေးမှု (condition) အနေဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံ ညီညွတ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး သဘာဝတရား (အသစ်) တစ်ခုအနေဖြင့် (မရှိရာမှ) အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဥပမာ - ရေကို မီးအပူပေးပါက မီးပူလို့ ရေပူတာလို့ အပူ ကူးပြောင်း သကဲ့သို့ တိုက်ရိုက် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု (Connection) သဘောမျိုး ယူလျှင် သမုတိနယ်မှ အပူကူးပြောင်းနေမှုအမြင်ဖြစ်၏။ မီးပူသည် ရေပူမှု အပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ကူးပြောင်းဆက်နွယ်နေခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

"ပရမတ် အကြောင်းအကျိုး"

ပရမတ်နယ်တွင် မီးတွင်ရှိသော အပူတေဇောဓါတ်သည် ဖြစ်သည့် နေရာမှာပင် ချုပ်ပျောက်၏။ အပူဓါတ်သည် ကူးပြောင်းခြင်း နေရာပြောင်း ရွှေ့ခြင်း လုံးဝမရှိပါ။ ရေပူခြင်းသည် ရေတွင်ရှိသော အေးသည့် တေဇော ဓါတ်များ ချုပ်ပျောက်ပြီး ပူသည့် တေဇောဓါတ်များ သူ့သဘော သူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မီးဆိုသော အကြောင်းတရား၏ ကျေးဇူးပြုမှုနှင့်တော့ မကင်းနိုင်ချေ။ မီးသည် ရေပူမှု အပေါ်တွင် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်မှု (connection) သဘောမျိုး (ကူးပြောင်း ခြင်း) မဟုတ်ပဲ အခြေအနေပေးမှု (condition) အနေဖြင့်သာ (ကျေးဇူးပြုခြင်း) သဘောမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရေပူခြင်းကိစ္စတွင် မီးသည် အပူဓါတ် အကြောင်းတရားတို့ လုံလောက် ပြည့်စုံမှုဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း သဘောသာ ဖြစ်သည်။ ရေပူခြင်း အကျိုးတရား (ပူသည့်တေဇောဓါတ်)သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ တရားမျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဥပမာတစ်ခုမှာ လေတိုက်၍ သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သမုတိနယ်တွင် လေတိုက်ခြင်းသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ သစ်ရွက် လှုပ်ခြင်းသည် အကျိုးတရားဖြစ်သည်။ ၄င်းတွင် လေတိုက်ခြင်း အကြောင်း တရားသည် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်း အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွယ်နေသည်။ ပရမတ်နယ်တွင် လေတွင်ပါဝင်သော ဝါယောဓါတ်သည်

လေမှာပင် ချုပ်ပျောက်၏၊ သို့သော် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းသည် သစ်ရွက်တွင် ပါဝင်သော မူလတည်ငြိမ်ဝါယော ချုပ်ပျောက်၍ လှုပ်ရှားဝါယော အသစ် ဖြစ်ပေါ် လာသောကြောင့် သူ့သဘော သူဆောင်ကာ လှုပ်ရှားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လှုပ်ရှားဝါယော အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် လေတိုက်ခြင်း ဆိုသော အကြောင်းတရား၏ ကျေးဇူးပြုမှုနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ ထိုကြောင့် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွယ်မှု (connection)သဘောမျိုး ကူးပြောင်းခြင်းမရှိသော်လည်း အခြေအနေပေးမှု (condition)သဘောမျိုးဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုပြီး အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် အနေနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အတူ ဖယောင်းတိုင် မီးကူးမှုတွင်လည်း ပထမ ဖယောင်းတိုင်မှ မီးသည် ဒုတိယဖယောင်းတိုင်မှ မီးစာကို တို့ထိခြင်းဟူသော အခြေအနေ ပေးမှု (Condition) အနေဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ဖယောင်းတိုင်၌ မီးတောက်မှုသည် ဒုတိယ ဖယောင်းတိုင်ရှိ တေဇောဓါတ်က သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မီးတောက် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ မီးကူးပြောင်းခြင်း လုံးဝမရှိပါ။

လက်ခုပ်တီးမှုတွင်လည်း လက်ခုပ်တီးခြင်းဆိုသော အကြောင်း တရားတို့ ပြည့်စုံညီညွတ်သည်နှင့် လက်ခုပ်သံဆိုသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်ခုပ်တီးခြင်းဆိုသော အကြောင်းတရားမှ လက်ခုပ်သံဆိုသော အကျိုး တရားကို မွေးဖွားလာခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။

ထိုသို့ နားလည် သိမြင်လျှင် သမုတိနယ်တွင် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်၌ တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်မှု သဘောမျိုး ယူထားခြင်း

ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်တွင် အကြောင်းတရားသည် အခြေအနေပေးမှုဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုမှုရှိပြီး အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ၄င်းအမြင်သည် အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် ပိုင်းခြား သိမြင်နိုင်သော အခြေခံသဘောတရား (Concept) တစ်ခုကို ရရှိပေသည်။ ထိုသို့ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မိမိခန္ဓာတွင်လည်း ခန္ဓပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တဉာဏ်အမြင်ဖြင့် နားလည်သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်း အားထုတ်ရပေမည်။

"စက္ခုအကြောင်းအကျိုး"

မျက်စိ + အဆင်း	မြင်စိတ်
(အကြောင်း)	(အကျိုး)

အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်လျှင် အကြောင်းတရားဖြစ်သော မျက်စိနှင့် အဆင်း တွေ့ဆုံတိုက်ဆိုင်မှုသည် မိမိ (စေတနာ)အားထုတ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သော်လည်း အကျိုးတရားဖြစ်သော မြင်စိတ်သည် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံညီညွတ်မှုကြောင့်သာ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားတို့တွင် နီးသောအကြောင်းနှင့် ဝေးသောအကြောင်းဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ မြင်မှုတွင် မျက်စိနှင့်အဆင်း တိုက်ဆိုင်မှုသည် နီးသော (ပစ္စယ)အကြောင်းဖြစ်၍ အတိတ်မှကံသည် ဝေးသော(ဟေတု) အကြောင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အတိတ်မှကံသည် အဓိက ပိုကျပါသည်။ ဥပမာ - ကံကုန်၍ သေဆုံးပြီးသောသူကို မျက်စိနှင့် အဆင်း တိုက်ဆိုင် ပေးသော်လည်း မြင်စိတ်မဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့် မြင်မှုတွင် အကျိုးတရား မြင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းသည် အတိတ်ကံဆိုသော (ဟေတု) အကြောင်းတရားသည် ပဓာန

ကျပါသည်။ အကြောင်းတရားတို့၏ အထောက်အပံ့ဖြင့်သာ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ် ရပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်သတ္တိဖြင့် ဖြစ်တည်နိုင်စွမ်း မရှိပါ။

ထို့ပြင် မိဘနှစ်ပါးတွင် သားသမီးများ မွေးဖွားခြင်းကို အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် အနုတ္တဉာဏ်နှင့်လည်း သိမြင်နိုင်သည်။ မိဘနှစ်ပါး တွေ့ဆုံပေါင်းဖက်မှုသည် နီးသော (ပစ္စယ)အကြောင်းတရားဖြစ်၍ အတိတ်မှ ကံသည် ဝေးသော (ဟေတု)အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ နီးသော အကြောင်းရှိသော်လည်း အတိတ်မှ ဝေးသော အကြောင်းကံ မရှိပါက သားသမီး မရနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် မွေးဖွားလာသော သားသမီးသည် အကျိုးတရား ဖြစ်၍ သူ၏ကံအကြောင်းတရားအတိုင်း သူ့သဘောသူဆောင်၍ ဖြစ်ပေါ် လာသော အကျိုးတရားမျှသာ ဖြစ်လေသည်။ ဤကဲ့သို့ အကြောင်းအကျိုးကို အနုတ္တဉာဏ်ဖြင့် မသိမြင်နိုင်သောကြောင့် အတ္တအမြင်ဖြင့်သာ ငါ့သား၊ ငါ့သမီး အနေဖြင့် ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ စွဲစွဲလမ်းလမ်း ဖြစ်ပေါ်နေကြရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

"ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး"

အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံညီညွတ်ပါက အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရားတို့ ကျေးဇူးမပြုခင်ကလည်း ထိုအကျိုးတရားသည် ကြိုတင်၍ ဖြစ်ပေါ်မနေသလို အကြောင်းကင်းသည်နှင့်လည်း လုံးဝ ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထားခြင်း မရှိသလို အကျိုးတရားသည်လည်း အကြောင်းတရားကိုယ်ဝန်မှ မွေးဖွားလာခြင်း မရှိပါ။ အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံညီညွတ်သည်နှင့် အကျိုးတရားတို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်အနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ် လာခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ မှန်ကို ကြည့်သောအခါ မှန်သားပြင်ပေါ်မှာ ဖြစ်ပေါ်သော မျက်နှာပုံရိပ်သည် မှန်သားလည်း မဟုတ်သလို မျက်နှာလည်း မဟုတ်ပါ။ မှန်သားနှင့် မျက်နှာကိုစွဲ၍ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ထိုတရားသည် အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ အမာခံမရှိသောကြောင့် ငါ ငါ့ဥစ္စာအနေဖြင့် အတ္တပြု၍မရသော အာဂန္တုခဓါတ်သက်သက် မျှသာဖြစ်လေသည်။

ထိုအတူ အာရုံနှင့် ဒွါရတိုက်မှုကြောင့် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိညာဏ်သည် အာဂန္တုခဓါတ်သက်သက်ဖြစ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုပြု၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် စွဲယူရနိုင်လောက်သော အမာခံသဘောမျိုး လုံးဝမရှိပါ။ ယင်းကဲ့သို့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း အကျိုးတရားတို့ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောအားဖြင့် သိမြင်ခြင်းသည် အကြောင်း အကျိုး ဆက်နွယ်မှုကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဆက်နွယ်မှုကို အောက်ပါ (အတ္ထနယ)နည်း (၄)မျိုးဖြင့် သိမြင်နားလည်နိုင်ပေမည်။

(၁) ဧကတ္တနည်း - အတိတ်အကြောင်းတရားနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး တရား၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားနှင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားတို့သည် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်လျှက် တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် ပန်းသီထားသကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ မပြတ်စဲမှုကို ထိုးထွင်းသိမြင်သဖြင့် ဘဝသည် ပုခက်နှင့် ခေါင်းအကြားမှာသာရှိ၏။ သေလျှင်ပြတ်၏ဟု စွဲယူထားသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူမှားကြီးကို ပယ်စွန့်နိုင်ပေမည်။

(၂) နာနတ္တနည်း - အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့သည် ဆက်နွယ်မှုရှိကြသော်လည်း ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့သည် မတူညီကြပါ။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းရုပ်နာမ်တို့ချုပ်ပြီး အကျိုးရုပ်နာမ်တို့

အသစ်ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် ၎င်းတို့၏လက္ခဏာများမှာလည်း တူညီမည် မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့ သိမြင်ပါက အတ္တသည် မြဲ၏ဟူ၍ စွဲယူတတ်သော သဿတဒိဋ္ဌိ အယူမှားကြီးကို ပယ်စွန့်နိုင်လေသည်။

(၃) အဗျာပါရနည်း - အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်သည့် ဗျာပါရ မရှိသလို အကျိုးတရားသည်လည်း အကြောင်းတရားရှိပါက ဖြစ်ပေါ်လိုက်မည်ဟု အားထုတ်သည့် ဗျာပါရမျိုး မရှိပါ။ အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ သွားချင်သောစိတ်သည် အကြောင်းတရားအနေဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် သွားသည့်ရုပ်သည် အကျိုးတရားအဖြစ်နှင့် သူ့သဘော သူဆောင်ကာ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အလိုလိုဖြစ်သည့် သဘောမျိုး မရှိပါ။)

(၄) ဧဝံဓမ္မတာနည်း - အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူ ဆောင်ကာ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း ဗရမ်းဗတာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ၊ အကြောင်းအားလျော်စွာသာ ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ဥပမာ မျက်စိနှင့် အဆင်း တိုက်မှုကြောင့် မြင်စိတ်သာ ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ကြားစိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိပေ။

"အနုတ္တဝေပန်စီစစ်ပုံ"

အဆင်းသည် (အာရုံ) ဖြစ်၍ မျက်စိသည် (ဒွါရ) ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့်ဒွါရ တိုက်မှုဆိုသော (အကြောင်းတရား)ရှိပါက စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ဆိုသော (အကျိုးတရား)သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ အာရုံ၊ ဒွါရတိုက်သော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရား ဝိညာဏ်မျှသာ ပါဝင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်း

အကျိုး ဓမ္မအစဉ်သာဖြစ်သည်ကို နှလုံးသွင်းပွားများရင်း ဉာဏ်ရင့်လာသောအခါ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအမြင်ကို ကျော်လွန်ပြီး ထိုးထွင်းသိမြင်သွားလေသည်။

ဤကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းပွားများခြင်းသည် ဝိပဿနာ သမ္မာသက်ပ္ပမဂ္ဂင်ဖြစ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု မပါဝင်ပဲ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးဆိုသော ဓမ္မသဘောမျှသာဖြစ်သည်ကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပါက သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။

သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်သောအခါ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အာရုံနှင့်ဒွါရတို့ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထင်ရှားရှိသည့် အရှိတရားပရမတ်သဘာဝအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါပြု၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအနေဖြင့် စွဲယူထားသော အတ္တဒိဋ္ဌိကိုပယ်နိုင်ပြီး ဒိဋ္ဌိချုပ်ရာ (နိရောဓ)ဆိုက်သည်အထိ မဂ္ဂင်တရားတို့ကို နှလုံးသွင်း ပွားများအားထုတ်နိုင်ကြ ပေမည်။

"အနတ္တထင်မြင်ခြင်း၏အကျိုးအာနိသင်"

(လယ်တီ - အနတ္တဒီပနီ)

အနတ္တကောင်းကောင်းထင်မြင်နိုင်လျှင် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သို့ရောက်၏။ သောတာပန်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ စိတ်သန္တာန်၌ (အတ္တဒိဋ္ဌိ၏ကင်းငြိမ်းခြင်းသည် သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်) ချမ်းသာကြီးပင်ဖြစ်လေသည်။

"အနတ္တဝိဘာဝနာနိသယ"

"အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိဋ္ဌေ" ဟူသော စကား၏အနက်၌ သတ္တဝါ၏အတ္တသည် သတ္တဝါ၏ ကိုယ်ထည် အနှစ်အမာမျိုး မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနတ္တမည်၏။ ဥပမာ- ရုပ်တရားအစုသည် သတ္တဝါ၏အမာခံ ကိုယ်ထည် မဟုတ်၊ မမြဲ ပျက်၍နေ၏။ ဤကား (အခိုင်အမာ အနှစ်

သာရ) မရှိသော (အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန) ဟူသော ပုဒ်၏အနက်ဖြစ်၏။

"ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ စိစစ်ပြဆိုချက်"

လောက၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ ရှိ၏လောဟု မေးရာ၏။ ရှိ၏ဆိုခဲ့သော် ရူပကာယ၊ နာမကာယမှတစ်ပါး ပြစရာမရှိပါ။ ရူပကာယ၊ နာမကာယကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်လေ၏။ အတ္တာပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်လေ၏။

"အတ္တ(သို့မဟုတ်)ကိုယ်"

မြေနှင့်ပြုလုပ်သောခွက်၌ မြေသည် ခွက်၏(အနှစ်အသား)ဖြစ်၍ ခွက်၏အတ္တမည်၏။ ကိုယ်မည်၏။ ထို့အတူ သတ္တဝါတွင် ခက်မာမှု (ရုပ်) တရားသာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ ခံစားမှု (ဝေဒနာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ မှတ်သားမှု (သညာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ စေ့စော်မှု (သင်္ခါရ) သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ သိမှု (ဝိညာဏ်)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ ဤသို့ဖြင့် ငါးပါးသော ခန္ဓာတရားတို့သည် သတ္တဝါ၏ အတ္တ (ဝါ)ကိုယ် မည်ကုန်၏။ ထိုခန္ဓာ (၅)ပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ အနှစ်သာရ အတ္တ ကိုယ်ထည်) ဖြစ်ပေရကား ခန္ဓာငါးပါးတို့ မချုပ်မပျက်ကုန်သမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့အသက်ရှည်ကြကုန်၏ဟု အထင်အမြင် စွဲလမ်းမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိမည်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမည်၏။

သတ္တဝါသည် မွေးဖွားပြီးသည်မှ (၁၀)နှစ်၊ (၁၅)နှစ်ရှိပြီ၊ ငါ၏ အသက် (၄၀)၊ (၅၀)ရှိပြီ စသည်ဖြင့် အမှန်တကယ် ထင်မှတ်ပြောဆိုနေမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ ဇီဝဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ (ခန္ဓာငါးပါး)ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောကျာ်း၊ မိန်းမဟူ၍ အယူမှား၊ အမြင်မှား (စွဲလမ်းမှု)တည်း။

ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ခက်မာမှု ပထဝီသည် တည်ရာ အမာခံဖြစ်၏။ တစ်နေ့တည်း၌ပင် (ကြိယာပုဒ်)ပြောင်းလဲတိုင်း (ခက်မာမှုပထဝီ) တို့သည်

ပြောင်းလဲ ချုပ်ပြောက်နေသည်ကို သိမြင်ကြကုန်၏။ ဣရိယာ ပုဒ်ပြောင်းတိုင်း တည်တံ့ခိုင်မြဲနေသော ခက်မာမှုပထဝီသည် တစ်ခုမျှ မရှိသည်ကို သိမြင်ကြကုန်၏။ ဤသို့ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ၊ အတ္တ ဇီဝ မရှိမှုသည် ထင်ရှားလတံ့။ ဤသို့ အမြင်သည်ကား (သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ) အမြင်တည်း။

"အနတ္တ"

အနတ္တ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ န အတ္တာ - အနတ္တာ ဖြစ်၏။ အတ္တ မဟုတ်သောကြောင့် အနတ္တဖြစ်၏။ အနတ္တ အနက် လေးချက်ရှိ၏။

(၁) အနှစ် မရှိသောကြောင့် အနတ္တ

(၂) အလို မလိုက်သောကြောင့် အနတ္တ

(၃) အစိုးမရသောကြောင့် အနတ္တ

(၄) ငါ့ကိုယ်၊ သူ့ကိုယ် မဟုတ်သောကြောင့် အနတ္တ

ဤသို့ အနတ္တအနေဖြင့် အနက်လေးချက်လာသော်လည်း အကြောင်းတရားအပေါ်တွင်သာ အခြေခံကြသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း သိနိုင်လေသည်။ ခန္ဓာတွင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အမူငါးခုရှိ၏။

(၁) ဖြစ်ပေါ်မှု

(၂) တည်မှု

(၃) တိုးပွားမှု

(၄) ဆုတ်ယုတ်မှု

(၅) ပျောက်ကွယ်မှု

ဤအမူငါးခုသည် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုနှင့် ဆိုင်သော အမူမဟုတ်၊ အကြောင်းတရားတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ကိစ္စဖြစ်သည်။

(၁) ဖြစ်ပေါ်မှုကိစ္စတွင် မိမိကိုယ်ကို အေးစေလိုသော် မိမိအလိုအရ အေးလို့မရပါ။ လေအေးကိုပေးမှသာ အေးရုပ် အေးနာမ်တို့ ဖြစ်ပေါ်ရ၏။

(၂) တည်မှုကိစ္စတွင် အေးရုပ်အေးနာမ်ကို တည်စေလိုသော် လေအေးကို ဆက်တိုက်ပေးနေမှ အေးမှုသည် တည်နေ၏။

(၃) တိုးပွားမှုကိစ္စတွင် အေးရုပ်အေးနာမ်ကို တိုးပွားစေလိုသော် လေအေး ပေးမှုကို တိုးမြှင့်ပေးရ၏။

(၄) ဆုတ်ယုတ်မှုကိစ္စတွင် အေးရုပ်အေးနာမ်ကို ဆုတ်ယုတ်စေ လိုသော် လေအေးပေးမှုကို လျှော့၍ပေးရ၏။

(၅) ပျောက်ကွယ်မှုကိစ္စတွင် အေးရုပ်အေးနာမ်ကို ပျောက်ကွယ် စေလိုသော် လေအေးပေးမှုကို ရပ်တန့်ပေးရ၏။

ဤသို့ဆိုလျှင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့၏အမှုကိစ္စ အားလုံးတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ် အလိုနှင့်မဆိုင်ပဲ အကြောင်းအားလျော်စွာပင် သူ့သဘောသူဆောင်၍ အသစ်ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုးတရားတို့သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လည်းထိုကဲ့သို့ အကြောင်းအကျိုးဆိုသော အနတ္တသဘာဝကိုမမြင်နိုင် သောကြောင့် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအလို အားဖြင့် အစိုးရတယ်လို့ ထင်မြင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်တရား နာမ် တရားတို့၏ အမှုကိစ္စသည် ပုဂ္ဂိုလ်အလို ငါ့အလိုနှင့် အစိုးရသော၊ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်သော အတ္တမဟုတ်ပဲ အကြောင်းတရားနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော အမှုကိစ္စဖြစ်သောကြောင့် အနတ္တ မည်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်း၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့၌ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သောအတ္တမရှိပဲ အာရုံဒွါရဟူသော အကြောင်းတရားတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော အနတ္တ သဘာဝသာ ဖြစ်ကြလေကုန်သည်။

"မဇ္ဈိမပဋိပဒါနှင့် အနတ္တ"

အစွန်းနှစ်ဖက်သည် အတ္တအမြင်ဖြစ်သည်။ အစွန်းနှစ်ဖက်မှ ရုန်းထွက်သွားသော အလယ်အလတ် လမ်းစဉ်သည် အနတ္တအမြင်

ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ဘုရားရှင်၏ မဇ္ဈိမပဋိပဒါကျင့်စဉ်သည် အတ္တအမြင်မှ အနတ္တအမြင်သို့ ပြောင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဒေသနာတော်၏အနှစ်သည် အကုသိုလ်ကိုရှောင်၊ ကုသိုလ်ကိုဆောင်၊ ဖြူအောင်စိတ်ကို ထားဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ကိုရှောင်၍ ကုသိုလ်ကိုဆောင်ခြင်းသည် အကုသိုလ်အစွန်း တစ်ဖက်မှ ရုန်းထွက်ခြင်းဖြစ်၍ ကုသိုလ်ကို ငါ့ဥစ္စာ အနေဖြင့် စွဲယူခြင်းသည် အစွန်း တစ်ဖက်သို့ ကပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ထိုအစွန်းမှ ရုန်းရာတွင်ကုသိုလ်ကို ဥပါဒါန်ဖြင့် ငါ့ကုသိုလ်လို့ မစွဲယူပဲ စိတ်ကို ဖြူအောင်ထားရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြင့် အတ္တအစွန်းနှစ်ဖက်မှ ရုန်းထွက်ခြင်းသည် အနတ္တဖြစ်၍ မဇ္ဈိမ ပဋိပဒါလမ်းစဉ်လည်း ဖြစ်လေသည်။

"မဇ္ဈိမပဋိပဒါနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်"

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ စသော ပဋိစ္စမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်ကို တရားအားထုတ်သူ တော်တော်များများ သိကြပါသည်။ ၄င်းသည် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အတ္တအစွန်းတစ်ဖက်မှ ရုန်းထွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ မြင်း၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ငါ၊ သူတစ်ပါး မဟုတ်ပဲ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုး ဓမ္မသဘောမျှသာဖြစ်သည်။ သို့သော် ရုပ်နာမ်ကို ဓမ္မအတ္တအနေဖြင့်စွဲယူ သိမ်းပိုက် ပြန်သည်။ ထိုဓမ္မအတ္တအစွန်းမှ ရုန်းထွက်ရန် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံပါက အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး အကြောင်းချုပ်ပါက အကျိုးလည်း ချုပ်ပျောက်သည်ကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် သိမြင်ရပေမည်။ ထိုအခါမှ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကို ဖြစ်စဉ်(အနုလုံ) ချုပ်စဉ်(ပဋိလုံ)သိမြင်၍ မဇ္ဈိမပဋိပဒါအမြင်ဖြင့် ဝိပဿနာ အလုပ်ကို ပွားများအားထုတ်နိုင်ပေမည်။

"ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်" (လယ်တီ -အနတ္တဒီပနီ)

အတွင်းရုပ်နှင့် အပြင်ရုပ် နှစ်ပါးတို့ ထိခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ စိတ်ဖြစ်

ပေါ်မှုကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ မထိခိုက်မီ (ရှေ့အဖို့၌)လည်း စိတ်သည် ရှိနေသည်မဟုတ်၊ (ထိခိုက်ဆဲ ခဏမှာမှ ဖြစ်ပေါ်လာမှု သက်သက်သာ)တည်းဟု သိသောဉာဏ်ကို (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်)ဟု ခေါ်၏။ ဥပမာ- မီးခတ်နှင့်ကျောက် ထိခိုက်မိသောအခါ မီးပွင့်ဖြစ်ရာ၌ ထိုမီးပွင့်သည် မီးခတ်ထဲမှာလည်း ရှိနေသည်မဟုတ်၊ ကျောက်ခဲထဲမှာလည်း ရှိနေသည်မဟုတ်၊ ထိခိုက်ဆဲ ခဏမှာသာ ဖြစ်ပေါ်လာသော (အာဂန္တုဓမ္မသက်သက်)သာဖြစ်၏။ ဝတ္ထုခြင်းထိခိုက်မိ၍ (အသံဓါတ်) ဖြစ်ပေါ်ရာ၌လည်း အသံ ဓါတ်သည် (အာဂန္တုဓမ္မ သက်သက်) မျှသာဖြစ်၏။

"ဝေဒနာ၏ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်"

အထက်ပါ ဥပမာများနှင့်တကွ ဝိညာဏ်၌ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဖဿ ဓာတ်၏ထိခိုက်မှုကြောင့်ခံစားမှုဝေဒနာသည်လည်း(အာဂန္တုဓမ္မသက်သက်) မျှသာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်နိုင်မှ (အနိစ္စ၊ အနတ္တ) လက္ခဏာကို ပိုင်ပိုင် ထင်မြင်နိုင်လေသည်။

"ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မှု မြင်အောင်ရှု"

ဝေဒနာ၏ (အာဂန္တုဓမ္မ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်သော အခါ နဂိုကတည်းက ကိုယ့်သန္တာန်မှာရှိ၍နေသော ဓမ္မမျိုးမဟုတ်၊ (ယခုမှ) တိုက်ခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ (ဖြစ်ပေါ်လာသောဓမ္မ)ကို ဉာဏ်၌ ဒိဋ္ဌပစ္စက္ခ သိမြင်ရသဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာမှာ ထာဝရရှိနေသော (နိစ္စဓမ္မ၊ အနှစ်သာရ အတ္တဓမ္မ) မဟုတ်ကြောင်းသည် ထင်ရှားလာလေသတည်း။ ပူမှု၊ အေးမှု၊ ကိုက်မှု၊ ခဲမှု၊ နာမှု၊ ကျင်မှုအစရှိသည့် (ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)ကို ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် မြင်အောင် ထင်အောင် ဆင်ခြင်၍ကြည့်ပါလေ။

"သောမနဿဝေဒနာ၏ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်"

မိမိနှစ်သက်သော အဆင်းသဏ္ဍာန်ကို တွေ့မြင်ရ၍ ထိုအာရုံသည်

မျက်စိ၌၄င်း၊ မနော၌၄င်း၊ (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း) ထိခိုက်၏။

ဥပမာ- လဝန်းသဏ္ဍာန်ကိုမြင်ရာ လဝန်းသဏ္ဍာန်အရိပ်သည် မျက်စိ၌၄င်း၊ မနော၌၄င်း (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း)ပေါ်၏။ မနော၌ သောမနဿစိတ်တို့သည် ဖွေးခနဲ မစဲဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို (ဇောစိတ်)တို့၏ အဟုန်ကြောင့် ရွှင်လန်းသော (ရုပ်ကလပ်အသစ်)တို့သည် မျက်နှာနှင့် အပြည့် ခဏခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ၄င်းကို (အာဂန္တုဓမ္မသဘာဝ)ဟူ၍ မခွဲခြားနိုင်ပဲ ထိုသူရယ်သည်၊ ထိုသူပြုံးသည်ဟူ၍ သိမြင်ကြကုန်၏။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘော) အနေဖြင့် သိမြင်ကြသည် မဟုတ်ကုန်။

"ဟုတ်မှန်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အသိ"

(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)အနေဖြင့် သိမြင်ပုံကား နှစ်သက်သော အဆင်း သဏ္ဍာန်ကိုမြင်၍ ထိုအဆင်း သဏ္ဍာန်၏ ထိခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ (ကောင်းကင်မှ ကျလာ)သကဲ့သို့ ထိုသူ၏နှလုံးသွေးအတွင်းမှာ -

(၁) မနောဝိညာဏဓါတ်

(၂) မနောသမ္ဖဿဓါတ်

(၃) မနောသမ္ဖဿဇာ သောမနဿဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုဓါတ်တို့၏အဟုန်ကြောင့် မျက်နှာတစ်ပြင်လုံး (စိတ္တဇရုပ်သစ်) တို့သည် ဖြစ်ပေါ် ကုန်၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည်သာလျှင် ဟုတ်မှန်သည့် အတိုင်း (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)အချက်နှင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ (လယ်တီ -အနတ္တဒီပနီ)

"စေတနာနှင့် အနတ္တ"

စေတနာကို လူတိုင်း နားလည်ကြပါသည်။ လှူဒါန်းခြင်း၊ ပေးကမ်းခြင်း စသည်တို့ကို စေတနာဟု ကောက်ယူတတ်ကြပါသည်။ စေတနာကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေဖြင့် ထိုသူသည် စေတနာ သိပ်ကောင်းတယ်လို့ သိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပရမတ်နယ်တွင် စေတနာ၏ အဓိပ္ပါယ်သည်

ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောတို့ဖြင့် စေ့စော်အားထုတ်မှု (ကံ) ဖြစ်ပါသည်။

"စေတနာဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံဝဒါမိ"ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြား တော်မူခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ စေတနာသည် ကံဖြစ်ပါသည်ဟု ဟောကြားတော်မူထားသော်လည်း ကာယကံမှု၊ ဝစီကံမှု၊ မနောကံမှုတို့သည် စေတနာ၏ တိုက်တွန်းမှု၊ စေ့စော်မှု၊ အားထုတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေရသည်ဟု စေတနာကို မသိမ်းဆည်းတတ်ကြပါ။ ထိုအခါ ပရမတ် စေတနာကို မကောက်တတ်သောကြောင့် စေတနာသည် ငါဖြစ်နေတော့သည်။ ဥပမာ တရားအားထုတ်ချင်သော ဆန္ဒဖြစ်သော်လည်း စေတနာက တိုက်တွန်းမှုမရှိပါက တရားအားထုတ်မှု မဖြစ်ပါ။ သွားချင်သော ဆန္ဒဖြစ်သော်လည်း စေတနာက တိုက်တွန်းမှုမရှိ ပါက မသွားဖြစ်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့် ကာယကံမှု၊ ဝစီကံမှု၊ မနောကံမှုတို့သည် စေတနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟု သိမြင်ပါက စေတနာ (နာမ်တရား)ကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်လေသည်။

ထိုသို့ စေတနာ (နာမ်တရား)ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပရမတ်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက စေတနာသည် ငါမဟုတ်၊ ငါ၏ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ဒိဋ္ဌိတဏှာဖြင့် စွဲယူမှု မရှိအောင် စေတနာအပေါ်တွင် အနတ္တဆိုက်သည်အထိ နှလုံးသွင်းရပေမည်။ စေတနာသည် အမြဲမရှိပါ၊ အာရုံနှင့်အကြောင်း တိုက်ဆိုင်မှ ဖြစ်ပေါ်ရသော သင်္ခါရတရားမျှသာဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် လုံးဝ ကုန်ခမ်း ပျောက်ကွယ်ရလေသည်။ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရရှိသော အမြဲရှိနေသော အတ္တတရားမျိုး မဟုတ်ပေ။

ဥပမာ ကြည်ညိုဘွယ်ကောင်းသော ရဟန်းတော်၏ အဆင်း အာရုံကြောင့် လှူချင်သော စေတနာဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ၄င်းဖြစ်စဉ်တွင် အဆင်း အာရုံသည် ရုပ်တရားဖြစ်၍ စေတနာသည် နာမ်တရားဖြစ်လေသည်။ အဆင်းအာရုံ (ရုပ်)က ကျေးဇူးပြုမှု အကြောင်းကြောင့်

စေတနာ (နာမ်)သည် မရှိရာမှ သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အကျိုးတရား အနေဖြင့် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာသည် အာရုံနှင့် အကြောင်းမတိုက်ဆိုင်ခင်ကလည်း ကြိုတင်၍ရှိမနေသလို အကြောင်း ကင်းပါကလည်း လုံး၀ချုပ်ပျောက်ရလေသည်။ ပရမတ်နယ်တွင် ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးဆိုသော အနတ္တသဘာ၀သာ ရှိလေသည်။ ငါ၊ သူတပါး၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တ၀ါပြု၍ရနိုင်သော အခိုင်အမာ အနှစ်သာရသဘောမျိုး မရှိပါ။

ထိုသို့ အာရုံ နှင့် စေတနာတို့၏ ဆက်နွယ်ပုံကို ပရမတ် ဆိုက်အောင် အနတ္တအမြင်ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပါက ကျန်ခန္ဓာများဖြစ်သည့် အာရုံ နှင့်ဝေဒနာတို့ကိုငှင်း၊ အာရုံနှင့်သညာတို့ကိုငှင်း၊ အာရုံနှင့် ၀ိညာဏ် တို့ကိုငှင်း ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တ၀ါပြု၍ အယူမှားနေသော စွဲလမ်းမှုများ ကင်းပျောက် ချုပ်ငြိမ်းကာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အမြင် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ထိုသို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်ကို ပွါးများခြင်းဖြင့် ဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့်မြင့်တက်ကာ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်ကြပေမည်။

“အစွန်း (၂)ပါးမှ လွတ်ခြင်း”

ဓမ္မစကြာတွင် အစွန်တရား (၂)ပါးကို ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ အစွန်း နှင့် အတ္တကိလမထာနုယောဂအစွန်းဟူ၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်းအစွန်းနှင့် မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းအစွန်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဝိပဿနာကျင့်စဉ်တွင် အရှုခံ (အာရုံအစွန်း)နှင့် အရှုဉာဏ် (အာရမ္မဏိကအစွန်း) နှစ်ပါးမှလည်း ထမြောက်ရန်လိုလေသည်။ ၎င်း အစွန်းတရား (၂)ပါးသည် အရှုခံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် အယူမှားသော အာရုံကိန်းကိလေသာ နှင့် အရှုဉာဏ်တွင် ငါအနေဖြင့်ယူသော သန္တာန်ကိန်းကိလေသာတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဥပမာ မောင်ရွှေဟု ခေါ်သံကြားပါက ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့် မယူတော့ပဲ သဒ္ဒါရုံကြောင့် သညာသာဖြစ်ပေါ်၏ဟု သိမြင်ပါက ၎င်းသည် အရှုခံ အာရုံအစွန်းမှ ထခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် အရှုဉာဏ်သည် ငါအဖြစ်မှ မထမြောက် နိုင်သေးချေ။ အရှုခံတွင် သညာပေါ်သည်ကို သညာဟု အမှန်အတိုင်း သိမြင်ခြင်းသည် အရှုဉာဏ်တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော သညာပေါ်သောကြောင့်သာ သိရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်

အရှုခံသညာပေါ်သည်ကို အရှုဉာဏ် နောက်သညာဖြင့် သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ ရှေးသညာပေါ်သည်ကို နောက်သညာဖြင့်၄င်း၊ ရှေးအသိပေါ်သည်ကို နောက်အသိဖြင့်၄င်း သတိ-ဝီရိယကောင်းကောင်း နှင့်အသိလိုက်နိုင်ပါက အရှုခံရော အရှုဉာဏ်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအယူများ အတ္တအမြင်မှ ထမြောက်ပြီး အနတ္တအမြင်ဖြင့် အစွန်း (၂)ပါးမှလွတ်သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းပေါ်တွင် ဝိပဿနာပညာဖြင့် လျှောက်လှမ်း နိုင်ပေမည်။

"ချမ်းသာသုခ"

ချမ်းသာသုခသည် ရုပ်တရား၏ အမည်မဟုတ်၊ နာမ်တရား၏ အမည်သာ ဖြစ်သည်။ နာမ်တရားဟူသည်မှာလည်း အဇ္ဈတ္တနယ်ပယ်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ချမ်းသာကို ရှာဖွေပါက သုခဝေဒနာကိုသာ တွေ့ပေမည်။ သုခဝေဒနာသည် ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သလို အကုသိုလ် စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ချမ်းသာသုခတိုင်းကို စစ်မှန်သော ချမ်းသာအဖြစ် မသတ်မှတ်နိုင်ပါ။ (လောကချမ်းသာဟူသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ၏အမည်)သာ ဖြစ်လေသည်။ ဗုဒ္ဓဒေသနာအရ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဆိုသော ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ၏အတ္တတို့ဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲယူခြင်းတို့သည် ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ၄င်းတို့များလျှင် ဆင်းရဲများ၍ ၄င်းတို့ပါးလျှင် ဆင်းရဲနည်းပါသည်။ ၄င်းတို့ လုံးလုံးမရှိမှသာ ချမ်းသာစစ် ချမ်းသာမှန် ဖြစ်လေသည်။ ယင်းချမ်းသာကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုခြင်းဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

"ဝိဘဇ္ဇဝါဒ"

(ဦးရွှေအောင် - အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ ခရီးစဉ်)

ဝိဘဇ္ဇဝါဒသည် ဗုဒ္ဓဝါဒဖြစ်သည်။ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုကို ခွဲခြား၍ ယူသောဝါဒဖြစ်သည်။ အမှန်အားဖြင့် ဝိဘဇ္ဇဝါဒဟူသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ လောကနှင့် လောကရှိ အရာဝတ္ထုမှန်သမျှသည် အကြောင်းအကျိုးဆက်သွယ်မှုကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်ကြရသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်ရာတွင် အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည် သဘောအားဖြင့် သီးခြားစီဖြစ်၏။ သန္တာန်အားဖြင့်မူ တစ်ခုတည်းဖြစ်၏။ သို့သော် အကျိုးတရားအပေါ်ကို အကြောင်းတရားသည် မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်စေအံ့ဟူသော အစိုးရမှု ပုဂ္ဂလ ဗျာပါရသဘောသည်မရှိ။ ဓမ္မသဘော သက်သက်သာရှိ၏။ ဓမ္မသဘောတွင်လည်း အကြောင်းတရားနှင့် လိုက်လျော ညီထွေရှိသည့် သဘောတရားမျိုးသာဖြစ်သည်။

ထိုကြောင့် အကြောင်းအကျိုးဆက်သွယ်မှုတွင် အချင်းချင်း သန္တာန်တူမှုကို 'ဧကတ္တ'၊ အချင်းချင်း သဘောလက္ခဏာခြားနားမှုကို 'နာနတ္တ'၊ ဓမ္မသဘာဝအလျှောက်ဖြစ်ပေါ်မှုကို 'အဗျာပါရ'၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်မှုကို 'ဧဝံဓမ္မတာ'ဟု ခေါ်လေသည်။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒသည် 'ဧကတ္တ'၊ 'နာနတ္တ'၊ 'အဗျာပါရ' ၊ 'ဧဝံဓမ္မတာ'ဟူသော အင်္ဂါလေးရပ်နှင့် ပြည့်စုံရ၏။

"အနတ္တရောင်ခြည်တော်"

(ဖားအောက်ဆရာတော်ကြီး - နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ)

အနတ္တလက္ခဏာကို ပညတ်တင်၍ဟောကြားပြသခြင်းသည်ကား သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အနတ္တလက္ခဏာကို ဟောကြားပြသတော်မူသည်ရှိသော်

အနိစ္စလက္ခဏာဖြင့်သော်၎င်း ဒုက္ခလက္ခဏာဖြင့်သော်၎င်း အနိစ္စ-ဒုက္ခ လက္ခဏာ နှစ်မျိုးဖြင့်သော်၎င်း ထင်ရှားပြ၍ ဟောတော်မူ၏။

အနတ္တလက္ခဏာသည် အသီးသီးသော ရုပ်ဓာတ်၊ နာမ်ဓာတ်တို့ကို တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းပြု၍ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ပရမတ် ရုပ်နာမ်အစစ်ကို သဘာဝသတ္တိ၊ သဘာဝလက္ခဏာသို့ဆိုက်အောင် မသိမြင်နိုင်ပေ။ ထိုအခါ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ဃန၊ နာမ်ဃန ဖုံးလွှမ်းသည် ဖြစ်သောကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာသည် ဉာဏ်တွင် မထင်ရှားခြင်းဖြစ်သည်။ ရုပ်ဃန၊ နာမ်ဃန အတုံးအခဲတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာခြင်း ပြုနိုင်ခဲ့သော် အနတ္တလက္ခဏာ အနတ္တဉာဏ်အမြင် အနတ္တရောင်ခြည်တော်သည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာဖြင့် အသိဉာဏ်တွင် သူ့သဘောအတိုင်း ထင်ရှားဖြစ်တည်လာပေသည်။

ရုပ်ဃန၊ နာမ်ဃန အတုံးအခဲတို့ကို တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့်ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းဟူသည် သန္တတိဃန (ရုပ်နာမ်အစဉ်)၊ သမူဟဃန (ရုပ်နာမ်အစုအပေါင်း)၊ ကိစ္စဃန (ရုပ်နာမ်တို့၏ဆိုင်ရာလုပ်ငန်း)ဟူသော ရုပ်နာမ်အတုံးအခဲတို့ကို တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် နာမ်တရားသည် အာရုံကိုယူတတ်သောကြောင့် အာရမ္မဏဃနတစ်မျိုး ပိုသဖြင့် နာမ်တွင် ဃနလေးမျိုး ရှိလေသည်။ ၎င်းတို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ခါတ်ခွဲနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အရာမှာ ဥပစာရသမာဓိ (သို့မဟုတ်) အပ္ပနာသမာဓိပင် ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းဃနတို့ ပြိုလေသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၌ ဖန်ဆင်းရှင်ပရမအတ္တနှင့် အဖန်ဆင်းခံ ဇီဝအတ္တ မရှိမှုကို၎င်း၊ အတ္တ၏အလိုအတိုင်း မဖြစ်မှုကို၎င်း၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိမှု သဘောကို၎င်း၊ ခဏမစဲ

ပျက်နေမှုသဘောကို၄င်း ဉာဏ်ဖြင့်တွေ့မြင်ရသောအခါ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းကြောင့် အနတ္တ မည်ပေတော့သည်။ ဤသို့ ပရမတ် အမြင်ဆိုက်ပါမှ အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘော လက္ခဏာအားဖြင့် အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

မှီငြမ်းစာအုပ်များ

၁။ အနတ္တဒီပနီ (လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး)
၂။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ (ဖားအောက်တောရဆရာတော်ဘုရားကြီး)
၃။ အတ္တဝါဒမှ အနတ္တဝါဒသို့ ခရီးစဉ် (ဦးရွှေအောင်)
၄။ နိုင်ငံတော်သီးခြားဝိနည်းမိုရ်အဖွဲ့ (အမှတ် ၁၄ ၊ ၂၀၀၆)